

Občina Ljubljana-Vič-Rudnik praznuje svoj občinski praznik vsako leto 27. aprila. Tega dne leta 1941 je bila v Vidmarjevi vili v Rožni dolini, torej na območju občine, ustanovljena Protimperialistična fronta, kasneje preimenovana v Osvobodilno fronto slovenskega naroda

Ta praznik bodo letos praznovali posebno slovesno, združili ga bodo s proslavo Dolomitskega odreda, ki je deloval prav tako na ozemlju sedanje občine, razen tega pa je segalo območje njegovih akcij delno tudi v logaško in vrhniško ter šišensko občino.

Dolomiti so med vojno postali pojem za ozemlje med nemško-italijansko razmejitveno črto, bivšo italijansko-jugo-

slovensko mejo ter Ljubljano, Barjem in železnico Ljubljana-Trst. To ozemlje je bilo dolgo kakih 35 do 40 km, široko pa le kakih 5 do 10 km. Če upoštevamo, da je bila razmejitvena črta od spomladi 1942 dalje močno utrjena z žičnimi ovirami in minskiimi zaporami in da so jo Nemci temeljito nadzirali, v Ljubljani, na Vrhniki in v Logatcu pa so bile močne italijanske garnizije, lahko spoznamo, na kako vročih tleh so se bojevali dolomitski partizani. Morali so vztrajati zaradi bližine Ljubljane — močnega vira za mobilizacijo in oskrbo, strateške važnosti tržške železnice ter zvez med Dolenjsko in Gorenjsko. Od tam so spomladi leta 1943 hitele v izčrpane dolenjske brigade stotine novincev, beguncev pred nemško mobilizacijo. Pozimi 1942—1943 pa je bil v Dolomitih celo glavni štab s CK in Izvršnim odborom OF.

Manjše partizanske skupine so se zadrževale v Dolomitih all pa potovale čeznje že jeseni leta 1941 in spomladi 1942. Tedaj so bile v Dolomitih že tri čete: logaška, vrhniška in Martinova. Po vaseh je delovala narodna zaščita in njeni člani so hudo zdelali italijansko kolo, ko je šla napadati četo na Ključu. Julija 1942 je bil na Ključu že ustanovljen odred, ki je sprva imel le dva, od jeseni dalje pa že tri bataljone. Kljub hudi sovražnikovi ofenzivi in porastu bele garde je imel odred osvobodeno ozemlje tudi čez zimo. Spomladi 1943 so Italijani in belogardisti s sodelovanjem Nemcev izvedli novo ofenzivo, prišlo je do tragedije v Belški grapi. Odred se je umaknil čez Barje in so ga razdelili po brigadah, ena četa pa je še nekaj časa ostala v Dolomitih.

Okrog 20. septembra 1943 je nastal v Dolomitih nov odred pod poveljstvom Rudolfa Hribnerja-Svaruna. Ta odred, ki velja za drugega v Dolomitih, je tam deloval le do kakega 20. oktobra, ko so njegove borce razdelili v Prešernovo in Vojkovo brigado.

Aprila leta 1944 je nastal že tretji dolomitski odred, ki pa je deloval v glavnem izven Dolomitov, njegovo območje pa je segalo od Postojne do Poljanske doline.

Zato se bodo proslave letošnje občinskega praznika udeležili kot gostje predvsem borci vseh treh dolomitskih odredov in vseh prejšnjih enot na tem območju. Srečanje s programom in kasnejšo prosto zabavo bo ob lepem vremenu v soboto 27. aprila dopoldne na prostoru za taborjenje ob Polhograjskem domu v Polhovem Gradcu, drugače pa v prosvetnem domu. Udeležili se ga bodo tudi mladinci šol z območja občine. Zirija bo razglasila, kdo dobi nagrado Osvobodilne fronte za letošnje leto, občinska skupščina bo podelila domicil Dolomitskemu odredu, delegacije bodo položile vence na bližnje spomenike, sprejeli bodo patrolje, ki bodo obiskale partizanske kraje v okolici. Razveseljivo pa je tudi to, da bodo slavnostno »zasadili prvo lopato« za potrebno novo Šolo v Polhovem Gradcu.

M. P.

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

ČIM MOČNEJŠI SMO TEM VARNEJE SE POČUTIMO

Velika dvorana doma JLA v Beogradu je bila 10. t. m. polna novinarjev in urednikov jugoslovanskih listov, RTV in Tanjuga. Predmet razgovora: popolnejše informiranje naše javnosti o življenju, delu in bojni pripravljenosti Jugoslovanske ljudske armade in o življenjsko važnih vprašanjih naše socialistične skupnosti na področju narodne obrambe.

Med 150 udeleženci sestanka so bili tudi: načelnik generalštaba JLA generalpolkovnik Miloš Šumonja, pomočnika državnega sekretarja za narodno obrambo generalpodpolkovnika Ivan Dolničar in Djuro Lončarevič ter drugi višji oficirji JLA, član izvršnega komiteja CK ZKJ Budo Šoškič, sekretar za informacije zveznega izvršnega sveta Mirko Ostojič in drugi.

Referati in razprava na tem sestanku so izzvenili v ugotovitve, da je narodna obramba stvar vsakega našega delovnega človeka, vsake delovne organizacije, vsake komune, pokrajine, republike in vse federacije. To pomeni, da se mora vsak član naše socialistične skupnosti čim bolj seznaniti s problemi in nalogami narodne obrambe in se čim učinkoviteje pripraviti na morebitno vseljudsko obrambno vojno, ki bi nam jo vsilili agresor.

Naša armada ni samo branilka neodvisnosti naše socialistične domovine, temveč tudi zaščitnica našega samoupravnega socialističnega sistema in samoupravnih pravic naših delovnih ljudi, orodje neposrednih proizvajalcev in samoupravljalcev, njihova zaščitnica. Takšno prepričanje je treba čim krepkeje zasidrati med vsemi našimi delovnimi ljudmi. Prav zaradi tega je informiranje javnosti o armadi stalna naloga vojaških poveljstev, pri čemer so seveda logična izjema stvari, ki sodijo

med državne oziroma vojaške tajne in ki bi jih lahko sovražnik zlorabil ter škodoval naši obrambi kot celoti.

S posebno pozornostjo so udeleženci sestanka spremljali razlago načelnika generalštaba JLA generalpolkovnika Miloša Šumonje o modernizaciji naše armade. Med drugim je poudaril: »Nikoli ne bomo agresorji,

Pomočnik državnega sekretarja za narodno obrambo, generalpodpolkovnik Djuro Lončarevič, je govoril o osnovnih načelih osnutka novega zakona o narodni obrambi in pripravi vseh družbenih dejavnikov na obrambo dežele. Uspešna obramba — je med drugim dejal — ni odvisna samo od priprave JLA, temveč od priprav

oziroma pripravljenosti za obrambo vseh družbenih dejavnikov — od državljanov in delovnih organizacij do predstavniških teles.

Dan po tem sestanku je večje število novinarjev obiskalo Vojaško akademijo JLA v Beogradu in se seznanili z njenim delom.

Rdeče podčrtan datum

Sedemindvajseti april je in bo ostal v zgodovini slovenskega naroda rdeče podčrtan datum. Sedemindvajsetega aprila 1941 je bila v zasedeni Ljubljani ustanovljena Protimperialistična fronta, ki se je kasneje preimenovala v Osvobodilno fronto slovenskega naroda.

Ta dogodek je pomenil za slovenski narod mnogo več kot samo bojno napoved fašističnim okupatorjem. Pomenil je prelom s preteklostjo, ki jo je preveval duh ponižnosti in hlapčevstva, privezanosti na frak in talar. Pomenil je vstop v krog narodov, o katerih vedo ljudje na vseh kontinentih, kje je njihova domovina in kaj so žrtvovali zanjo. Pomenil je začetek našega velikega preporoda, o katerem bodo s ponosom govorili naši pozni rodovi, daljna pokolenja.

Prav je, če se ob tem dnevu spomnimo devetih temeljnih točk Osvobodilne fronte, v katerih je zajeta veličina našega boja v srcu okupirane Evrope!

Živahne priprave na 12. pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«

Program letošnjega 12. pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane« se v bistvu ne razlikuje od dosedanjih pohodov, le da ga bodo vsebinsko obogatila delegacije partizanskih bri-

gad in drugih enot NOV, ki se ga bodo udeležile s svojimi domaćimi zastavami. Do sedaj so odboru prijavili svojo udeležbo: partizanski kurirji, II. grupa odredov, Kamniško-zasavski odred, Zahodno-koroški odred, Dolenjski odred, Istrski odred, 9. SNOB, Jurišni bataljon 15. divizije, 12. SNOB, 11. SNOB, 2. pohorski bataljon in Pohorski odred, 3. brigada VDV, 17. SNOB Simona Gregorčiča, Jurišni bataljon 18. divizije, Vzhodno-koroški odred, 2., 3. in 4. prekmorska brigada, Gorjanski bataljon, Gubčeva brigada in artilerija IX. korpusa.

Zbor vseh brigad in drugih enot NOV bo dne 12. maja ob 9.30 pred muzejem revolucije v Tivoliju. Tu se bo formal

ešalon pohoda, ki bo prispel na Trg revolucije ob 11. uri.

O podrobnostih programa se bodo predstavniki enot pogovarili na sestanku, ki bo v četrtek, 25. aprila, ob 10. uri v Ljubljani, Komenskega ul. 7.

Prosimo vodstva enot NOV, ki želijo prijaviti svoje enote za pohod, da dostavijo odboru svoje prijave najkasneje do 25. t. m., ali pa se udeležijo sestanka.

Odbor

● Strojkoplast na konju

Na seji komisije za družbeni nadzor pri občinski skupščini Maribor so sklenili, da bodo predlagali občinski skupščini Maribor, naj uvede v obrtnem podjetju »Strojkoplast« v Mariboru pristilno upravo. Ta ukrep so člani komisije utemeljili s podatki, ki kažejo, da je v tej delovni organizaciji marsikaj narobe.

Med drugim so v kolektivu, ki šteje 57 članov, pred kratkim razdelili 70 milijonov S-din dobička, čeprav so s tem ogrozili poslovno podjeto, saj je skorajda brez sredstev v skladu. Razen tega pa nameravajo v tem podjetju razdeliti še ostanek dobička, prav tako 70 milijonov S-din. Kljub takim dohodkom, ki so jih ustvarili v zadnjem obdobju, pa so v tem podjetju v zadnjih treh letih odpustili skoraj 100 članov kolektiva.

Ljubljanski dnevnik — 13. IV. 1968

● Pot do pekla

Predsednik zvezne gospodarske zbornice Anton Bole se je ustavil pri vstopu v delavsko univerzo Djuro Salaj pred plakatom z napisom V. Lukič: »Kako najti pot do pekla?«

Bole je večkrat prebral to besedilo in rekel: »O, če bi Lukič sedel na sejal skupščinskih odgovorov, bi kaj lahko našel pot do pekla.«

Politika — 13. IV. 1968

● Odnos do milijonov in ...

In če smo že pri proračunski disciplini in sploh vsem, kar spada za zvezo, kadar govorimo o denarju, ne gre pozabiti, da včasih govorimo o milijonih kot »bagatelni vsoti«, in že kar v isti sapi »jokamo«, kako hudo je za milijone. (Razlika v kritičnih se namreč pokaže, akra, ko ugotovljamo, kdo milijone potrebuje in za kaj smo jih pripravili dati.)

Poslanec Niko Belopavlič je je usel naravnost: »... Moti me, da pred nekaj tedni, ko smo razpravljali o »velenjski poljomi«, nihče ni govoril o politični in moralni odgovornosti, da ne govorimo o kazenski in materialni odgovornosti. Danes pa, ko gre za nekaj milijonov ...«

Večer — 15. IV. 1968

● Čeprav ni v skladu z ustavo

Nemara res ni prijetno biti v koki zvezne uprave, ko leta z nje z vseh strani očiti in kritike. Človek bi pričakoval, da vsaj v prihodnje ne bi dajali povoda za to, ampak da bi prisluhnili temu, kaj se je zadnje čase v naši družbi spremenilo. Toda očito je zelo težko osteti se starih navad in pojmov. Pod seveda nujno porajajo novi konflikti.

Prav te dni smo spet pričali enu izmed njih. V zvezni upravi so odzvali predlog za spremembo zakona o pokojninskem zavarovanju in še drugega o delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, ki so ju bili pripravili maja 1966 leta. Povsem naravno je, da je odziv teh predlogov znova razburkala duhove, kajti spreminjali in dopolnjevali naj bi tisti zakon, za katerega ustavno sodišče SR Slovenije meni, da — razen splošnih načel — v vseh nadaljnjih določbah ni v skladu z ustavo.

Komunist — 12. IV. 1968

● Umno poljedelstvo in pšenica ...

Napredni kmetovalci v razvitih državah porabijo v povprečju samo 35 minut živga dela, da pridelajo 100 kilogramov pšenice — pri nas pa 2 uri.

Pri nas sploh ne bi bil potreben uvoz pšenice, če bi pridelala kmetijska podjetja na zemlji, kjer danes sejejo pšenico, toliko kot kmetovalci v drugih razvitih državah. V tem primeru bi pridelali v Jugoslaviji letno 400.000 ton pšenice več.

Delavska enotnost — 13. IV. 1968

● Velika izguba

V Ljubljani sami je leto 1967 zaključilo z izgubo 50 delovnih organizacij: od tega 24 gospodarskih in 26 negospodarskih. Izgube v gospodarskih organizacijah znašajo več kot 24 novih milijonov, v negospodarskih 14,5 milijona novih dinarjev. Skupno izgubo v delovnih organizacijah so iz raznih virov pokrili s 5,5 milijona novih dinarjev, tako da je ostalo nepokrite izgube 33 novih milijonov. Če k temu pristojemo 15,4 milijona novih dinarjev nekritične izgube v gospodarstvu in 150 tisoč novih dinarjev v negospodarstvu iz leta 1966, znaša skupno nekritična izguba 52 milijonov 613 tisoč novih dinarjev.

Delo — 16. IV. 1968

● Vse več pritožb

Vedno več občanov in delovnih organizacij se pritožuje pri komisiji zvezne skupščine za vloge in pritožbe in pri drugih občinskih organih proti raznim sklepom posameznih ustanov. Lani je bilo vloženih okoli 3300 pritožb in vlog, kar je za približno 500 predmetov več kot leta 1966.

Borba — 16. IV. 1968

● Statistika in povrtine

Po razpoložljivih podatkih je v Jugoslaviji okrog 613.000 ha ozroma vsega 8,6 odstotka ornih površin namenjenih za gojenje povrtin. V letu 1966 je znašal pridelok povrtin državi okrog 541.000 vagonov, pri čemer je na družbeni sektor kmetijstva odpadlo le okrog 5 odstotkov skupnega pridelka.

Gospodarski vestnik — 12. IV. 1968

● Vino, reklama in ...

Tako je dobila na primer rani na pri podjetju Talis-Vinag imeniten naslov venerino mleko in še imenitnejši komentar: »Vino ognjevitosti in ljubezni. Se bolj naravnost so šli v Gorških Brdih, kjer prodajajo rebulo ali nekaj podobnega — gre za popolnoma nov izdelek — pod zgovornim imenom KINDERMACHER. Uboga kultura slovenskega jezika!

Večer — 15. IV. 1968

AVTOELEKTRO TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžgalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnih avtomateriala

Predsednik Tito v Mongoliji. — Po obisku na Japonskem je predsednik SFRJ odpotoval v Mongolijo na povabilo prezidanta velikega narodnega hurala in CK mongolske revolucionarne partije. Jugoslovanska državno-partijska delegacija je ostala na obisku teden dni in s svojimi sogovorniki obravnavala medsebojno sodelovanje in mednarodni položaj. Nato je predsednik Tito odpotoval v Teheran.

Plenum CK ZK Slovenije. — Na nedavni seji centralnega komiteja ZK Slovenije so razpravljali o položaju mladine v samoupravnih odnosih in o nalogah komunistov v zvezi s tem. Tone Kropušek, ki je imel uvodni referat, je med drugim dejal, da je mladini največ do tega, kakšen bo njen »jutri«. Prav zato pa ji je treba odpirati možnosti, da že danes sodeluje pri razvijanju družbenih odnosov.

Minister Brown v Jugoslaviji. — V Beogradu se je državni minister v britanskem ministrstvu za trgovino lord Brown pogovarjal z zveznim sekretarjem za zunanjo trgovino dr. Grivčevićem. Razgovor je obsegal gospodarske odnose med državama, industrijsko-tehnično sodelovanje, investicijska vlaganja in nekatera vprašanja turizma. Gospodarstvenika sta se pogovarjala tudi o povečanju jugoslovanskega izvoza v Veliko Britanijo.

Obletnica tragedije na Zaloški cesti. — Množica Ljubljancev, med njimi tudi večje število železničarjev, se je zbrala okoli spomenika železničarjev na Zaloški cesti in počastila spomin na prvih 13 žrtev med borci za delavske pravice. Pred osemindesetimi leti so na Zaloški cesti orožniki pričakali množico stavkajočih delavcev, ki je demonstrirala in streljali na demonstrante.

DOGODKI TEDNA

Ljubljana: kongres zdravnikov. — Slovenski zdravniki so se zbrali na svojem II. kongresu. Poleg drugih zadev so na kongresu obravnavali tudi vprašanje, kakšno je razmerje med našimi potrebami in željami po dograjevanju in izpolnjevanju zdravstvenega varstva na eni in denarjem, ki ga za to odmerjamo, na drugi strani. Kongresa se je udeležilo tudi več vidnih družbeno-političnih delavcev.

Edvard Kardelj zasebno na Švedskem. — Član sveta federacije Edvard Kardelj se je pet dni mudil na zasebnem obisku na Švedskem. V Stockholmu ga je sprejel tudi švedski premier Tage Erlander, ki je na slavnosti večerji izjavil, da Švedska zastopa enako stališče kakor Jugoslavija glede dejavnosti neuvrščenih držav. Kardelj je menil, naj vse vlade okrepijo svoje sodelovanje v prid miru.

Romunski parlamentarci končali obisk. — Iz Beograda je odpotovala delegacija velike narodne skupščine Rumunije, ki se je na povabilo zvezne skupščine mudila pri nas osem dni. Sedemčlanska delegacija je vodil predsednik velike narodne skupščine Stefan Voitec. Slednji je pred odhodom domov dejal, da bodo ta obisk in pogovori prispevali k nadaljnjemu razvoju prijateljskih odnosov med državama.

Kongres ljudske fronte Madžarske. — Na kongresu ljudske patriotske fronte Madžarske v Budimpešti so ugotovili, da so naloge fronte v prihodnjem razvoju tesno povezane s problemoma, s katerima se srečuje vsa madžarska družba: z izvajanjem gospodarske reforme in z utrjevanjem socialistične demokracije. Fronta bo še naprej pod močnim vplivom partije.

ČSSR: novi predsednik skupščine. — Češkoslovaška ljudska skupščina je izvolila za svojega novega predsednika Josefa Smrkovskega namesto Bohuslava Laštovičke, ki je odstopil. Laštovička je povedal, da je odstopil zato, ker se je v javnosti razširil sum o njegovem stališču glede sedanjega procesa demokracije družbe. Na Češkoslovaškem govorijo o morebitni trodelni federaciji.

Demonstracije v ZR Nemčiji. — Več kot 300 tisoč ljudi je demonstriralo na velikih zborovanjih v glavnih središčih ZR Nemčije. Demonstranti so kritizirali kancerja Kiesingerja in ministra Bendo. Aretirali so okrog 200 demonstrantov, med njimi tudi sina zunanje ministrice Petra Brandta, ki pravi, da je treba odstraniti sedanje politično vodstvo z njegovim očetom vred.

Vzhodna Evropa o Britaniji v EGS. — Uradni krogi v Rimu menijo, naj bi se socialistične države vzhodne Evrope, med njimi tudi Jugoslavija, zavzele za to, da bi premagali francoski odpor proti sprejemu Velike Britanije v EGS. Italijanski minister za zunanjo trgovino Tolloy meni, da bi bilo po odstranitvi francoskega veta mogoče začeti trgovinska pogajanja z Jugoslavijo.

Je E. S. Galt Kingov morilec? — Ameriški vrhovni tožilec Ramsey Clark je izjavil, da je FBI izdal tiralico za Ericom Starvom Galtom, obtoženim, da je ubil dr. Martina Luthra Kinga. V obtožbi je rečeno, da je Galt še z nekom, o katerem pravijo, da je njegov brat, zasnoval zaroto z namenom, da bi teroriziral voditelja Kinga. 30. marca je kupil puško, katero so našli blizu kraja uboja.

Jarring spet neuspešen. — Odposlanec OZN Gunnar Jarring se je v Jeruzalemu najprej pogovarjal z izraelskimi funkcionarji, nato pa se je oglašil še v Kairu. Po pogovoru z zunanjim ministrom Riadom so sporočili, da Jarringova ponovna mislija ni prinesla nič novega. Odposlanec ni mogel povedati, ali Izrael sprejema resolucijo varnostnega sveta in ali jo je pripravljen uveljaviti.

Stiki med DR Vietnamom in ZDA. — Po tednu dni, odkar sta veleposlanštvi ZDA in DR Vietnam pretrgali stike, sta jih zdaj ponovno navezali. Ameriški diplomat je izročil severnovietnamskemu veleposlanstvu besedilo ameriškega predloga o tem, kje naj bi bili preliminarne pogovori. Hanojski tisk pa piše, da se ZDA načrtno izogibajo sporazuma o kraju za pogajanja.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Dobro pripravljena skupščina ZZB

V mali dvorani Gospodarskega razstavišča se je dne 9. aprila sestala skupščina ZZB občine Ljubljana-Bežigrad. Potekala je naglo in po določenem načrtu ter se zato tudi v manj kot treh urah končala. Čeprav je govorilo razen gostov in predstavnikov kar 11 delegatov. Podobno kot drugje so tudi tu delegati pred začetkom skupščine prejeli poročilo občinskega odbora obenem z vabilom, prejšnji predsednik pa ga je ustno na skupščini samo dopolnil. Tako organizacija skupščine je zato lahka za zgled marsikomu in marsikateri organizaciji, kjer se brez potrebe spuščajo v ponavljanje in dolgovestnost.

Dveh vprašanj bi se dotaknili, ki so o njih razpravljali na skupščini: stanovanjskega in razvijanja tradicij.

Res je, da v občini posebno hudih težav s socialnim delom med borci nimamo, vsekakor ne takšnih kot kje na deželi. Občinska skupščina borcev pomaga in skrbi zanje kot malokje. Tako glede stanovanj kot tudi glede drugega. Zato predvidevajo, da bodo v enem do poldrugem letu imeli vsi borci, ki niso več v delovnem razmerju, spodobna stanovanja. Slabše je pri zaposlenih. Občinski odbor je prošil za podatke, kako je s stanovanji zaposlenih borcev, 105 podjetij in ustanov v občini. Odgovorilo je le 65 podjetij. Od tega števila jih ima le 19 v statutu zapisano, da imajo borci prednost pri delitvi stanovanj. Ta podatek je v zadnjih letih zgradila 1048 stanovanj, borci pa so jih dobili 212, torej približno vsak peti, medtem ko je borcev v teh podjetjih približno 10 odstotkov. To je razmeroma velik uspeh, toda 42 borcev še vedno čaka na stanovanje. Kako je pri drugih 40 podjetjih in ustanovah, je pa vprašanje, ker morda

nekateri niso odgovorili nameroma...

Zato je eden izmed sklepov občinske skupščine ZZB, da bodo v prihodnjih letih posvetili več skrbi prav zaposlenim članom, dogaja se namreč, da jih podjetja in ustanove upokojujejo, ne da bi jim dala stanovanje.

Na področju razvijanja tradicij velja omeniti vrsto uspešnih proslav in prireditev v preteklosti, predvsem pa zveze ježiškega ZB z ZB v Kumrovcu. Te so stare že več let in so se pokazale kot zelo koristne in dobre. Po mnenju enega izmed udeležencev razprave namreč vse premalo poznamo drug drugega, tako v sami Sloveniji, posebno pa prebivalci ene ali druge republike. Ježiščani so s Kumrovčani organizirali poseben vlak Bežigradčanov, ki se bo odpeljal v Kumrovec.

Ze pred leti so začeli pripravljati pisanje zgodovine delavskega gibanja in revolucije v občini. Posebno Ježiča in Črnuče sta postali znameniti vasi zaradi močnega vpliva komunistov v predvojni Jugoslaviji. Do zdaj so sklicali že več sestankov, da bi se dogovorili o na-

činu pisanja. Toda, na žalost, komisija za zgodovinsko dejavnost, predvsem po krivdi predsednika, ki svoje naloge ni vzel resno, ni skoraj nič delala in je vse ostalo na ramah predsedstva. Kljub temu delo teče dalje. Sprva je občinski odbor zagovarjal pisanje kot skupinsko delo, toda praksa je tak način ovrgla in zato zdaj piše zgodovino en sam pisec. Podobno kot drugje bodo tudi tu dobili udeleženci posameznih dogodkov ali razdobij rokopol na vlogled, da bodo dali svoje pripombe.

Glede pouka zgodovine NOB in sploh vzgoje mladine v revolucionarnem duhu pa so udeleženci skupščine postavili jasno zahtevo, da je bilo do zdaj zanjo premalo časa in da je treba to kar najhitreje opraviti ter vsaj delno popraviti, kar je bilo zamujenega.

Ob koncu naj pripišemo še to, da je skupščina sklenila poslati ameriški ligi vojnih veteranov poziv, naj se bori proti nadaljevanju vojne in pretvarjanju ZDA v državo, kjer vlada nasilje, poslaništvu ZDA v Beogradu pa protest zoper uboj črnškega voditelja dr. Martina Luthra Kinga.

Le z delom se je mogoče uveljaviti

Vse po Škofjeloškem je te dni zavzeto okrog referenduma o samoprispevku za gradnjo novih šol. V ta vrtnice skupnih naporov so se vključili tudi borci. To je prva organizirana skupna akcija vseh občanov, v katero so se načrtno in zavestno vključili tudi borci prek vseh svojih krajevnih organizacij. Gre namreč za blisten premik v dejavnosti organizacij ZZB.

Na raznih sestankih, konferencah in sejah, še bolj pa v individualnem življenju so posamezni borci zadnje čase z veliko mero prizadetosti, užaljenosti in zagrenjenosti ugotavljali, da nimajo v družbi tiste besede in mesta, kot bi jim pripadalo. Končno so ugotovili, da je bila to delno posledica njihovih slabosti. Kot organizacija se niso dovolj javljali v areni krajevnih, občinskih in širših družbenih dogajanj.

Ko so na letni skupščini razpravljali o tem in o načinu dela, kako najti pot iz tega dokaj zaprtega kroga, so hkrati tudi ugotovljali, da se le z delom, z družbeno dejavnostjo lahko uveljavijo.

Z namenom širšega družbenega delovanja so sprejeli 15 ustreznih sklepov in priporočil, ki so jih posredovali vsem organizacijam, zavodom in organom svojega območja. Tako so organizirano in enotno postavili pred družbo skrb za reševanje stanovanjskih težav posameznih borcev, zdravstveno varstvo, reševanje delovne dobe, pravilno zaposlovanje namesto prezgodnjega upokojevanja, skrb za štipendiranje in ustrezno zaposlovanje otrok borcev, zlasti otrok padlih ali umrlih borcev in predvojnih organizatorjev naprednega gibanja. Prav tako so sprejeli sklep o stalni organizirani obliki sodelovanja članstva ROP z organizacijo civilne zaštite in prebivalstvom nasiljov.

Na koncu vseh sklepov in priporočil pa so svoje cilje o večjem uveljavljanju v družbi formulirali takole: »Pri vsem tem pa morajo borci in celotno članstvo ZZB pokazati večjo aktivnost, ker se bodo navedena vprašanja le na ta način

lahko dosledno rešila. Posebej pa skupščina ZB poziva na večjo aktivnost tistega članstva, ki je na odgovornih in vodilnih mestih, kjer s svojim ugledom lahko še več prispeva k čimprejšnjemu reševanju navedenih zadev.«

Kot prva akcija v splošnem dogajanju je prav sedanjí start za urejevanje šolskih prostorov ob prispevkih občanov. Borci so se na to pripravili. Na skupnem pogovoru so se vsi predstavniki KO seznanili z nevrzdnim stanjem šolskih prostorov, ugotovili, da sedanjí, normalni dotok sredstev za te namene še dolgo ne more tega rešiti in se pričeli, da je za dobro otrokom in današnji mladi generaciji samoprispevek najhitrejša in zanesljiva oblika reševanja teh skupnih težav. Tako »oborožen« z poznavanjem razmer so sodelovali v akciji z vsemi organizacijami. Hkrati pa so ob tej priložnosti tudi obiskovali posamezne partizanske matere, bolehe in stare borce in oddaljeneše partizanske kraje nasloph, da so tolmačili probleme šolstva.

K. Makuc

VABILO

Na proslavo občinskega praznika, ki bo 27. aprila ob 10. uri v Polhovem Gradcu, vabimo vse udeležence NOV, predvsem borce Dolomitskega in Krimskega odreda.

Občinski odbor ZZB NOV
Ljubljana-Vič-Rudnik

Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!

Pisma uredništvu

Kolektiv Zdravilišča Dolenjske Toplice je ogorčen zaradi objave članka »Usoda invalidskega doma v Dolenjskih Toplicah«, ki je izšel v »TV 15« dne 19. III. letos in to v rubriki Ob tabornem ognju.

Najodločneje obsojamo tiste posameznike, ki so se poslužili naslova tako uglednih družbenih organizacij, kot sta Zdrženje VVI in ZB, da bi škodili ugledu našega zavoda, ki se ravno sedaj v času izvajanja gospodarske in družbene reforme na vso moč trudi in prizadeva omogočiti vsakemu gostu čimboljše in prijetnejše bivališče pri nas.

Resnica o usodi invalidskega doma pa je takar:

Invalidsko zdravilišče, ki ni imelo lastne zdravstvene službe, se je zaradi sorodne dejavnosti in zmanjšanja poslovnih stroškov na podlagi sklepa bivšega OLO Novo mesto (odločba št. II-962/4-55 z dne 9. 12. 1955) pripojilo k Zdravilišču Dolenjske Toplice z vso aktivno in pasivo. Izvršen je bil torej integracijski proces in ne gre za podaritev, kot je bilo navedeno v članku. Objekt bivšega invalidskega zdravilišča je že močno dotrajal, ker ne služi namenu že nekaj let. Za njegovo usposobitev bi bila potrebna investicija nad 100 milijonov starih dinarjev in vprašamo se, kdo naj bo tisti, ki bo dal ta sredstva. Nasproti temu ima zdravilišče, kot je znano, skoraj za vsakega zavolida in borca NOB na voljo sone v hotelu, ki je sodobno urejen nad bazeni s termalno vodo, katere invalidski dom nima. V istem objektu so na voljo tudi zdravilni in vse druge usluge, ki jih gost potrebuje. Omenimo naj, da se že nekaj let zdravijo vojaški vojni invalidi in člani ZZB v tem objektu in smatramo, da je treba tudi tem ljudem omogočiti sodobne pogoje zdravljenja, najmanj take kot ostalim gostom. Hotel lahko sprejme skupno 200 gostov v 96 sobah. V zadnjih dveh letih je bil zaseden povprečno letno le nekaj nad 30 odstotkov.

Iz pojasnila izhaja, da ni nobene bojazni, da našim invalidom ne bi bilo mogoče posluževati se vseh potrebnih uslug našega zavoda. Nasprotno, odprta jim bodo vedno vrata in imeli bodo prednost v vsakem primeru. Zelimo le, da bi bilo takih gostov čimveč.

Glede invalidskega doma naj povemo še to, da je le-ta v sestavi naših osnovnih sredstev, da ga je zdravilišče vzdrževalo ves čas, plačevalo zanj ustrezne obveznosti, da je bila po sklepu sveta zdravilišča že pred leti objavljena v dnevnem časopisu prodaja letnega in da se znanj do danes še ni nihče zmenil. Vse to je dobro znano tako pisem članka kakor tudi pristojnim organom. Zato menimo, da je ozadje članka verjetno neke druge, in če bo potrebno, bomo javnosti pojasnili tudi to.

Prosimo uredništvo, da priobči naš odgovor na istem mestu. Za morebitna dodatna pojasnila pa se lahko vedno obrnete na naš naslov.

Predsednik sveta:

LOJZE KENDA

Predsednik UO:

TINCA MATKOVIČ

Direktor:

JANKO POPOVIČ

Poziv

Vabimo vse borce Krimskega odreda, da se udeležijo praznovanja občinskega praznika občine Ljubljana-Vič-Rudnik, ki bo 27. aprila ob 10. uri v Polhovem Gradcu. Zbor odreda bo pol ure pred začetkom proslave. Za prehrano je preskrbljeno.

ODBOR

Mar so prišli na spomladanski sprehod?

R. Jugoslavija. L'attuale repubblica fu proclamata il 29 novembre 1945. E' un'unione di molti paesi Slavi, comprendenti: Serbia, Croazia, Slovenia, Macedonia. Il paese fu invaso dagli eserciti tedeschi e bulgari il 6 aprile 1941 ed il re e il governo andarono in esilio. Con la guerra fu una perdita di circa due milioni fra la popolazione, ma questa perdita sta per essere colmata. I bambini vanno a scuola per otto anni e tutta l'istruzione è libera.

Sedemindvajset let je minilo od takrat, pa vendar tega še nismo pozabili in ne bomo nikoli. Nekateri pa bi radi!

Prav te dni nam je po naključju prišel v roko kartonček s quizzom iz zavitka zveč. gumija, ki ga izdeluje italijanska tvrdka Dolcificio Lombardo v Milanu. Na eni strani kartončka je slika maršala Tita z jugoslovansko zastavo v ozadju. Pod sliko je vprašanje: ...predsednik te dežele je Tito. Katera dežela je to? Na drugi strani lahko preberemo odgovor (objavljamo ga v slovenskem prevodu): R. Jugoslavija. Sedanja republika je bila proglašena 29. novembra 1945. Gre za zvezo mnogih slovanskih pokrajin, med katerimi so tudi Srbija, Hrvatska, Slovenija, Makedonija. Deželo sta 6. aprila 1941 napadli nemška in bolgarska vojska, kralj in vlada sta odšla v izgnanstvo...

Sestavljavcu tega quiza bi radi postavili samo eno vprašanje: Mar je italijanska vojska v aprilu leta 1941 prišla v Jugoslavijo na pomladanski sprehod?

OB TABORNEM OGNJU

Tovarišu iz Straže

Anonimnih dopisov ne objavljamo, zato tudi tega ne bomo. Poslal nam ga je neki tovariš, najbrž upokojenec, iz Straže pri Novem mestu. Odgovarjamo mu zato, ker veje iz njegovih besed taka prizadetost, da človek ob njej ne more ostati ravnodušen.

Med drugim pravi:

»Boli nas, da nas gledajo ljudje kot ljudske parazite, ker mislijo ali so jim pa vtepli mišljenje, da imamo ne vem kakšne privilegije. To lahko mislijo, saj časopisje vedno piše o nekih dajativah, tako da se tudi mi sprajujemo, kdo dobiva vse te dobrate...«

S tovarišem se do neke mere strinjamo. Je namreč res, da naši časopisi pišejo o borcih tako, da kar naprej nekaj dobivajo. Tako nepoučen človek lahko dobi vtis, da gre za privilegirano sloj naše družbe, medtem ko je resnica precej drugačna. Vzrok takih vtisov je po našem mnenju predvsem nerodnost pri obravnavanju teh problemov, tu in tam nepoučenost, včasih (a zelo redko) tudi zlonamernost.

Vzemimo za primer stanovanjsko vprašanje. Marsikdo, ki bere dnevne časopise, lahko misli, da dobivajo nova stanovanja samo borci. Resnica pa je taka: v devetih letih je bilo zgrajenih v Sloveniji 82.000 stanovanj; od teh 82.000 so jih dobili borci 6000! Vendar v nobenem članku ne zasledimo tega razmerja, ki je tako jasno, da ne potrebuje komentarja.

Toda če tovariš iz Straže lahko očita takšno pisanje drugim časopisom, ga vsaj svojemu glasilu »TV 15« ne more. Naj tovariš še enkrat pozorno prebere vse številke glasila, denimo, za leto nazaj. Prepričani smo, da potem ne bo mogel zanikati naše trditve: vse, kar smo v »TV 15« pisali oziroma objavili, smo zato, da bi borcev pomagali. Če se je pojavil v kakem listu članek, naperjen proti borcev in njihovim »privilegijem«, smo takoj reagirali, oziroma je reagirala organizacija. Vedno smo poudarjali, da ukrepi družbe v korist borcev niso noben privilegij, temveč družbena kompenzacija, ki je logična in stoddostno upravičena! Vedno smo — in bomo tudi v prihodnje — obsodili tudi napake, ki skrunijo revolucionarne pridobitve in cilje, za katere smo se borili.

Ostro obsojamo ljudi, ki si upajo borcev očitati kakršenkoli »privilegij«, zlasti pa, če gledajo nanje kot na parazite. Vendar mislimo, da je tovariš iz Straže nekoliko preveč črnogled. Vsi ljudje namreč niso taki. Lahko rečemo, da velika večina članov SZDL pravilno gleda na borčevske probleme. In kar je najbolj razveseljivo: med doračajočo mladino je malo takih, ki ne bi odobravali družbene kompenzacije, do katere so upravičeni borci. »Sovražniki« borcev so po našem mnenju samo tisti, ki so jih grdo gledali že med vojno in ki jim je njihova doslednost v borbi za socialistično idejo trn v peti. Takih pa ni veliko, vsaj na splošno ne.

Ne zanikamo, da je v tem, koliko kdo dobiva in zakaj dobiva, še mnogo anomalij in krivic, da je ta in oni prišel do borčevske pokojnine s prenaplinitimi izjavami, da bi morali dobiti štipendije več otrok padlih borcev itd. Prav tako pa ni moč zanikati prizadevanja ustreznih forumov, da se stvari uredijo in krivice popravijo, da se skrb za predvojne revolucionarje in borce čim boljše kodificira, da se zapolnijo vrzeli s priznavalnimi itd.

In še to: več kot jasno je, dragi tovariš, da raznih napak in krivic ni kriv »TV 15«, zato se nikar ne jezite nanj, temveč pridite z besedo na dan tam, kjer je treba, in sicer odkrito, s polnim imenom, kajti »ilegala« je že zdavnaj za nami!

UREDNIŠTVO

S SKUPŠČINE ZZB NOV V KONJŠKI OBČINI

Skrb za borce: prav dobro, če že ne odlično

Med redkimi občinami, ki se lahko ponašajo, da so skoraj povsem uredile življenjske razmere bivših borcev, je tudi konjška. Res je, da živi v njej le nekaj 900 borcev med kakimi 19.000 prebivalci, res pa je tudi, da občina ni preveč bogata. Zato lahko menimo, da je zadovoljivo stanje (čeprav še vedno ne povsem, kot ni naibž nikjer) posledica načrtnih občinskih politike do borcev vsaj v zadnjem desetletju, če ne že od prej. Vse-

različnih organizacijah, predvsem pa v ZB in ZZB.

Navajeni smo, da poslušamo kritične pripombe in da poročilo o neki skupščini, kjer ni bilo kritike, beremo brez posebnega zanimanja. Tudi v Konjšcih so kritizirali, toda tam je bila kritika bolj usmerjena na drobne organizacijske pomanjkljivosti in sami ZZB, čeprav so govorili tudi o splošnih zadevah, ki jih tarejo: nizkih družinskih invalidninah v primeri z invalidnimi padli v nemški vojski,

stanovanji. Eden ima zaradi številne družine premajhno stanovanje, drugemu pa so odpovedali. Tretji pa ni mogel dobiti gradbenega dovoljenja, brez njega pa tudi ne že odobrenega posojila. Občinska skupščina in odbor ZZB sta takoj ukrepala. Na sami skupščini je predsednik občinske skupščine lahko sporočil, da bo tovariš, ki čaka gradbeno dovoljenje, tega dobil, ker je njegova prošnja že ugodno rešena, za druga dva pa bodo zadevo uredili s podjetji, kjer sta zaposlena.

Med drugim so govorili tudi o priznavanju posebne dobe in nekolikant negodovali nad počasnostjo pri reševanju prošnji za tiste, ki so jih vložili zadnja leta. Razpravljali pa so tudi o znanem datumu 9. september 1943. Obveljalo je mnenje, da je ta tudi za Stajerce krivičen, ne samo za Primorce. Na Stajerskem se je namreč osvobodila vojna razmahnila in dobila

množičen pomen po prihodu 14. divizije. Zatorej bi za vse, ki so vstopili v NOV prej, morali upoštevati, da so se bojevali v zelo težavnih razmerah. Seveda pa je skoraj povsem nemogoče narediti točna merila za vsako slovensko pokrajino in občino, pa tudi za vsakega posameznika; morda bi pa le kazalo kdaj v bližnji prihodnosti ob še večji decentralizaciji socialnega varovanja najti ustreznejšo rešitev s sistemom republiških priznavačin, podeljevanih po enakih merilih?

Je pa kljub vsemu tudi v konjški občini nekaj zadev, s katerimi člani niso in ne morejo biti zadovoljni. To je nezaposlenost dveh borcev in petnajstih otrok borcev, pa tudi nezaposlenost vseh drugih, ki bi radi delali, toda dela ne najdejo. In pa to, da imata delavec in kmet vedno manj možnosti za šolanje svojih otrok...

M. P.

kakor pa so borci prek svojih organizacij znali uveljaviti sami sebe, upravičiti obstoj ZB kot družbeno politične organizacije in dokazati, da je skrb zanje dolžnost družbe.

V soboto, dne 12. aprila, so se o vsem tem pomenili na občinski skupščini ZZB, kjer so izvolili novo vodstvo. Kot v potrditev pravilnosti dosedanjega dela pa so znova izbrali za predsednika tovariša Šporarja, dolgoletnega družbenega delavca v

o strokovni vzgoji rezervnih oficirjev ter podoficirjev, stanovalnih, zaposlitvi, negovanju tradicij itd.

Posebno je vredno pohvaliti skrb konjške občine za stanovanje borcev. Od leta 1964 dalje je 110 borcev dobilo nekaj nad 61 milijonov starih dinarjev kreditov za gradnjo ali popravilo hiš, med njimi 39 borcev-kmetov. Samo 1966 so kmetje-borci dobili od občine in republiškega odbora ZZB 6 milijonov, leta 1967 pa 8 milijonov posojil. Lani se je izkazalo, da spet dva borca nujno potrebujejo novi

Borcem Gorenjskega odreda

Pred 25. leti je Gorenjski odred pod vodstvom komandanta Franca Bička in Evgena Pemca in s sodelovanjem narodnega heroja Tomaža Verdника izvedel v Bistrici v Rožni dolini na Koroskem prvo večjo akcijo.

Borci so takrat razbili tovarno akumulatorjev, zažgali novo žago, razbili električno centralo, likvidirali izdajalca in iz barak odpeljali 50 ruskih mladenčev, ki so bili na prisilnem delu na Koroskem.

V zvezi s prvim povojnim srečanjem koroskih borcev, ki bo 19. maja na Pristavi v Javorniškem rovtu, prosimo udeležence te znane akcije, da pošljejo svoje naslove občinskemu odboru ZZB NOV Jesenice, Cesta maršala Tita 86.

SPOMENIK ŽRTVAM

Že ob 20. obletnici osvoboditve so v koncentracijskem taborišču Belzig, kjer je bilo zaprtih tudi 75 Slovencev, odkrili spomenik žrtvam tega taborišča. Vsakoletne komemoracije se udeležijo interniranci iz Francije, Belgije in CSSR. Letos se jim bodo pridružile tudi Slovenke. — Zupan Belziga Gerhard Dobritz je v povabilu med drugim zapisal: »Vem, da vas bo ponovno srečanje z Belzigom hudo prizadelo, ker so spomini nanj težki, vendar vam zagotavljam, da to ni Belzig iz leta 1944—45. Zelim, da bi to srečanje z internirankami drugih držav in s prebivalci Belziga doprineslo k boljšemu spoznavanju in sodelovanju, da bi nas bilo čim več, ki bi odločno zahtevali: Nikoli več koncentracijskih taborišč, nikoli več vojne!«

Borcem petnajste ali Belokranjske brigade

Za proslavo petindvajsetletnice ustanovitve 15. SNOUB — Petnajste ali Belokranjske brigade, ki bo 1. septembra v Metliki, potrebuje pripravljalni odbor naslednje podatke o slehernem njenem borcu: ime in priimek, datum in kraj rojstva in bivanja, od kdaj do kdaj je bil v brigadi, čin, položaj, četa in bataljon, ali je bil odlikovan in s katerimi medaljami oziroma redi.

Ti podatki bodo služili tako za seznam kot tudi za določitev naklade zgodovinske knjige o brigadi.

Knjiga se bo delila samo prijavljenim borcem. Podatke naj pošljejo nekdanji borci Petnajste ali Belokranjske brigade čimprej na naslov: Odbor 15. SNOUB pri ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10, soba 1.

Komisija za agitacijo in propagando 15. SNOUB

Razpravljali so tudi o moralnih vprašanjih današnje družbe

Zveza združenj borcev NOV občine Ljubljana-Siška šteje 5338 članov. V zadnjih dveh letih so na novo sprejeli 13 članov, priselilo se jih

morda zanimivih tudi za člane ZZB po drugih občinah.

Najprej o strokovnem izpopolnjevanju članov ZROP, ki jih je v občini 2736, torej več kot tretjino vseh članov ZZB. Njihovo število se zaradi priseljevanja, ker v občini veliko zidajo, stalno veča. Nad dve tretjini jih pripada povojnemu rodu.

Eden izmed udeležencev razprave je omenil, da bi bilo dobro, če bi organizirali strokovno izpopolnjevanje rezervnih oficirjev in podoficirjev v mestnem okviru. Tedaj bi se lahko vsak izpopolnjeval v svoji stroki, ne pa tako kot sedaj, ko je izpopolnjevanje po združenjih enotno. Tudi glede načina izpopolnjevanja je dejal, da je enoličen in zajema več ali manj samo predavanja, morda še ogled kakega filma, orientacijske pogoje in testiranje, veliko premalo pa je praktičnega dela, tako spoznavanja orožja in njegove uporabe ter nove opreme v JLA. Zlasti pa člani ZROP, ki žive po mestih, nimajo potrebne telesne vzdržljivosti, ki je potrebna vojakom. Omenil je, da je videl na primer v Švici vsako nedeljo rezerviste, kako so hodili po hribovih, imeli s seboj orožje in se praktično urili v njegovi uporabi.

Podobno kot v vseh mestnih občinah je tudi v šišenski še vedno precej težav s stanovanji. V zadnjih dveh letih je sicer res 50 članov dobilo nova stanovanja prek ZZB, v njihova prejšnja pa se je vselilo nadaljnjih 19 družin borcev, 45 borcev je prešlo skupno nekaj nad 26 milijonov starih dinarjev posojila, nekateri, tudi zaposleni, pa so dobili od občine dotacijo v obliki "pomoči" plačila dela "komunalnega prispevka za zemljišče. Če je občinska skupščina za upokojene borce prispevala razmeroma veliko, je glede tega tudi v šišenski občini slabše glede stanovanj zaposlenih. Nekatera podjetja namreč v pričakovanju, da bodo pri njih zaposleni borci kmalu upokojeni, celo odlašajo in jim ne dajo stanovanj, češ, saj bodo potem dobili stanovanje od občine. Vprašanje zase je tudi 20 stanovanj, ki naj bi jih dobili borci že lani od podjetja »Dom«. Pogodbo o tem je sklenila občinska skupščina že ob ustanovitvi tega podjetja in obenem odstopila celotni amortizacijski sklad. Zdej pa »Dom« zatrjuje, da gre ta denar v borcev pri mestne svetlo. Glede tega je predsednik skupščine obtožil »Dom«, da jih je za ta stanovanja izigral.

Precej so govorili tudi o moralnih vprašanjih današnje družbe ter se izrekli proti večanju socialnih razlik, za zaposlovanje mladine, proti izigravanju delavskega samoupravljanja s strani posameznikov in skupin. Pokušali so, da bi ZZB naredili za stanovsko organizacijo, je eden izmed delegatov obsojil kot zavestno akcijo sovražnika.

Podobno kot v večini občin je tudi ZZB v Šiški pokazala, da je organizacija z velikim vplivom in močno voljo do izpopolnjevanja našega družbenega reda.

Mile Pavlin

Solidni temelji nadaljnjemu delu in razvoju

Saj ne gre za to, da bi merili delo in uspehe organizacije po obsegu poročila na redni skupščini. Toda občinski odbor ZZB NOV Ljubljana-Vič-Rudnik je v svoji dveletni dejavnosti in prizadevnosti dosegel res toliko uspehov, da so, nanizani v celoti, predstavljali kar zajeto poročilo. Zato je bila v le-tem zelo umestna ugotovitev, da imata organizacija in članstvo ZZB NOV odgovorno družbeno-politično vlogo, ki jo moramo opravičiti s svojim delom. Zapiranje vase in kritiziranje vsevpred pa je dokaz politične nezrelosti in nepoznavanja družbeno-politične vloge naše organizacije

Na letnih skupščinah združenj je članstvo sicer razpravljalo o standardnih problemih, če jih lahko tako imenujemo — kot so socialno-zdravstvene zadeve, invalidsko varstvo, priznavalnine, stanovanjska vprašanja, posebna doba in drugo. Toda obravnavali so v prvi vrsti splošne družbeno-ekonomske probleme in posvetili dovolj časa perečim aktualnostim in obrambni sposobnosti domovine.

Doseženi uspehi občinskega odbora ZZB NOV Vič-Rudnik v Ljubljani so predvsem plod vsestranske aktivnosti komisij, ki jih imajo osem. Pri tem ne gre prezreti, da je tako po aktivnosti, kakor tudi po uspehih na prvem mestu prav komisija za rezervne oficirje in podoficirje. V podkrepitev te trditve samo nekaj števil: 59 predavanj s 5547 udeleženci, 23 seminarjev s 1115 udeleženci, 185 članov iz 10 združenj je obiskalo manevra JA, 4 taktične naloge je reševalo 231 članov, 56 filmskih predavanj se je udeležilo 2220 članov, priredili so tudi 15 splošnih predavanj za prebivalstvo in mladino s 1988

udeleženci ter šest raznih pohodov itd.

V združenju VVI Trnovo so ugotovili, da je le 26,3 odstotka njihovih članov starih manj kot 60 let, a 73,7 odstotka jih je starih od 60—90 let. Ker tudi v drugih združenjih ni struktura članstva kaj prida boljša, stopa vse bolj v ospredje potreba združevanja borčevskih in invalidskih organizacij na terenu.

V letu 1967 so udeleženci NOB iz te občine prejeli 47 milijonov 499.900 S-din priznavačin.

Zelo mnogo dela je še vedno imela komisija za posebno dobo.

Uspeh stanovanjske komisije se odraža v ugotovitvi, da je v pretekli mandatni dobi (1966—1968) bilo borcem in invalidom NOV dodeljenih 58 stanovanj, 7 članov je dobilo manjša posojila od ZZB za popravilo stanovanj, a društvo upokojencev je 67 članom dodelilo v isti namen 67 milijonov starih dinarjev posojila. Kmetje-borci so v tem času dobili posojila 25 milijonov in 600 tisoč S-din iz sredstev, ki sta jih v ta namen dala republi-

ški odbor ZZB NOV Slovenije in občinska skupščina Vič-Rudnik.

Prav gotovo ni bil slučaj, da se je na skupščini začela razprava prav o negovanju tradicij NOB, saj so lani končali kroniko z območja 5 združenj, precej gradiva pa je zbranega že tudi v petih drugih združenjih. V tej zvezi so se spraševali, zakaj ne izidejo zborniki spominov iz koncentracijskih taborišč in naglašali, da je vsekakor treba urediti pomembni spominski zgradbi »Podmornico« na Viču in »Gavgerjevo hišo« v Dolomitih. Obsojili pa so tudi nekatere nezdrave pojave v našem tisku.

Ob praznovanju uspehov pri dosedanjem urejanju stanovanjskih zadev so razpravljavci navajali še posamezne izrazite primere neurejenih stanovanjskih razmer borcev, ki jih je treba nedolžljivo urediti.

Beseda je stekla še o priznavalninah, o invalidskih zadevah, ki se sicer uspešno urejajo, je pa le še nekaj tega, kar čaka na ureditev. Tudi davčne politike v zvezi s položajem starejših kmetov-borcev so se dotaknili.

Slišati je bilo tudi precej pikrih besed ob primerjavi tovarišva nekdanj in danes. Da k pomanjkanju le-tega prispeva tudi pomanjkanje družbene dejavnosti, so dejali. Vendar je iz razprave v glavnem izzvenelo, da je bilo delo v pretekli mandatni dobi uspešno, da je bila vedno v ospredju družbeno-politična dejavnost in da se zadeve borcev urejajo v sklopu drugih splošnih gospodarsko-političnih zadev, kar nujno terja naše sodelovanje.

V razpravi, ki je bila na dostojni višini, je sodelovalo 15 delegatov. Skupščine so se udeležili tudi podpredsednik občine, predstavniki ZZB, republiškega odbora, vseh občinskih odborov in mestnega odbora ZZB NOV iz Ljubljane, pa tudi štirje poslanci skupščine SR Slovenije, izvoljeni v občini Vič-Rudnik, kar so prisotni z zadovoljstvom pozdravili.

Letos bo občinska skupščina Vič-Rudnik proslavila svoj občinski praznik — 27. april — s slovesno sejo v Polhovem Gradcu, na kateri bodo podelili domilicil »Dolomitskemu« odredu. Sklenili so, da se bodo te slovesnosti udeležili zastopniki vseh združenj.

Na skupščini so tako v poročilu, kakor tudi v razpravi in sklepih postavili solidne temelje nadaljnjemu uspešnemu delu in razvoju ZZB in združenj v ljubljanski občini Vič-Rudnik.

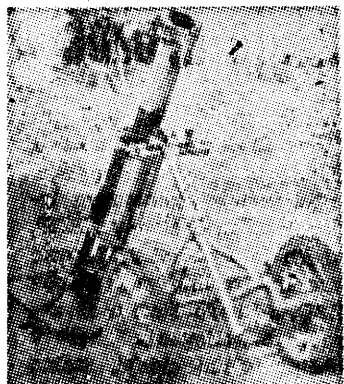
V. M.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Zakaj je naš težki minomet 120 mm boljši od drugih?

Težki minomet 120 mm, s katerim je oborožena naša vojska, je napravljen tako, da ga je mogoče uporabljati na vsakem zemljišču (trdem in mehke). Razen tega ima lastna kolesa, zaradi česar ga pri prevozu kar pripnejo za kakšno motorno vozilo ali ga vleče konj, lahko pa ga tudi natovortijo nanj. Potemtakem je res univerzalen in uporaben v vseh okoliščinah.

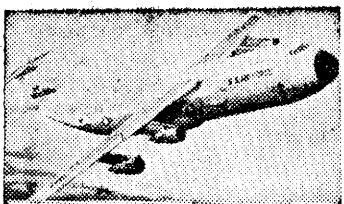

Minomet je namenjen za uničevanje in onesposabljanje sovražnikovega vojsstva in njegovega orožja, pa tudi za razbijanje žičnih ovir in izdelavo prehodov v minskih poljih.

Pri streljanju uporabljajo dve vrsti min: trenutno fugasno in dimno. Na minuto lahko izstrele šestnajst min, ki lete več kot šest kilometrov daleč. Minomet tehta 350 kg, mine pa od 12 do 16 kg. Skratka, naš minomet je izmed vseh, kar jih poznamo, najboljši.

Orjaško transportno letalo »Galaxy«

Pred dobrim mesecem so v Združenih državah Amerike izdelali prototip najnovejšega vojaškega transportnega letala, ki ga bodo v kratkem začeli preizkušati, drugo leto pa serijsko izdelovati. Izdelala ga je ameriška firma Lockheed, imenuje pa se C-5.

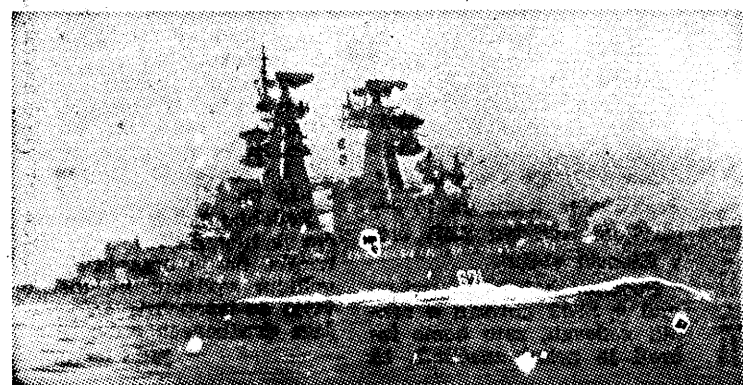
»Galaxy«. Teh letal, ki se lahko kosajo z doslej največjim transportnim letalom na svetu — sovjetskim An-22 »Antej«, so naročili 58 kosov.

Novo ameriško transportno letalo je dolgo 75 metrov, medtem ko ima čez krila 68 metrov. Visoko pa je skoraj 20 metrov. Letalo ima štiri turboreakcijske motorje, vsak čimred njih pa ima 18.642 kg potiska. Prazno letalo je težko 147 ton, vanj pa lahko nalože 120 ton tovora. Letalo lahko leti s hitrostjo 919 kilometrov na uro. Če je polno otovorjeno, bo lahko letelo 4600 kilometrov daleč, z 99 tonami tovora 5500 kilometrov daleč oziroma s 45 tonami tovora pa celo 10.200 kilometrov daleč.

Najmočnejša vojna ladja na svetu

Za najboljše oboroženo vojno ladjo na svetu imajo sovjetsko raketno križarko »Varjag«. Ta ladja je opremljena z raznovrstnim protipodmorniškim in protiletalskim orožjem, oborožena pa je tudi z raketami, ki lahko lete na stotine kilometrov daleč.

Znano je, da ima sovjetska vojna mornarica tudi največje podmorniške brodogradne na svetu in da so mnoge podmornice oborožene z raketami. Silno nevarno orožje za vse površinske ladje pa so tudi izredno nitrni in okretni raketni čolni.

Iz tujih armad

(Nadaljevanje in konec)

LAHKA PROTITANKOVSKA OROŽJITEV

Pri nadaljnjem razvoju protitankovske oborožitve si predvsem prizadevajo, da bi zmanjšali njeno težo, hkrati pa povečali doseg in verjetnost zadetka. Skušajo priti do lahkega prenosnega protitankovskega orožja, ki bi zadržalo lastnosti prejšnjega težkega orožja, vgrajenega na motorna vozila ali pa s svojim pogonom. Pripravljajo zelo lahko osebno orožje za bližnji boj s tanki, imelo pa naj bi podobne lastnosti kot prejšnje kolektivno orožje.

To novo protitankovsko orožje je precej spremenilo tudi taktične postopke. Oglejmo si ga nekoliko natančneje.

Protitankovske rakete z avtomatskim usmerjanjem. Spušča jih iz kratkih cevi. V polkih in bataljonih imajo že nekaj let protitankovske rakete, ki jih usmerjajo ročno (»Entac«, »Cobra« itd.). Lete 1500 do 2000 metrov daleč, najmanjša razdalja, na kateri so še učinkovite, znaša pa 300 do 500 metrov. Običajno jih združujejo z netrajnim topom 106 mm ali 120 mm. Po četah imajo navadno le netrajne topove.

Protitankovska raketa »Tow«. Z raketami te vrste nameravajo v ameriški vojski oborožiti enote, ki so na ravni bataljona. Cev, iz katere jo izstrele, je z obeh strani odprta. Raketo usmerjajo prek žice, njeno pot pa zasledujejo optično z merilnim durbinom, ki je povezan z infrardečim oddajnikom avtomatskega sistema za usmerjanje.

»Tow« leti približno 2000 m daleč, tehta pa 72 kg. Če ga je treba prenašati, ga razstavijo v štiri dele. Lahko ga pritrjujejo na vozilo, prav tako pa ga lahko prenašajo tudi vojak.

Nemci in Francozi z združenimi močmi delajo na raketi »Hot«, ki bo boljša kot »Tow«, vendar jo bodo lahko uporabljali le z vozila.

Preizkušajo pa še francosko-nemško lahko protitankovsko raketo »Milan«. Če jo razstavijo v dva dela, ima vsak kos manj kot 10 kg. Raketa leti približno dva kilometra daleč. Čeprav ima trinožno stojalo, lahko izstrele raketo kar z ramena.

V Ameriki razvijajo protitankovsko raketo »Maw«, ki naj bi bila lažja kot »Milan«, toda tudi njen doseg bi bil manjši. Ta raketa je namenjena za protitankovsko obrambo v četi in vodu. Spušte jo iz cevi, vendar raketa ni teledirigirana. Na njej je le poenostavljeni »avtomatski pilot« z širokopom, leti pa kakih 500 metrov

daleč. Sodijo, da bo raketa »Maw« imela velik taktični pomen.

Vse omenjene rakete ne bodo slabo vplivale na pešaka (glede gibljivosti, prožnosti in prilagajanja zemljišču), pač pa bodo nenehna nevarnost za sovražnikove tanke. Pehota bo imela možnost, da ovira premike tankovskih kolon, jih prisili na predčasen razvoj in učinko-

vito zaustavlja njihovo prodiranje.

Netrajni topovi. Razen protitankovskih raket, ki so sorazmerno občutljive in drage, so še nadalje zadržali netrajne protitankovske topove. Prizadevajo si, da bi bili učinkoviti na razdalji od 500 do 800 metrov, kajti večina tankov se prvič odkriva prav na teh razdaljah. Te topove imajo vodi, desetine in tudi skupine vojakov.

V ZDA imajo netrajni top 90 mm M67. Uspešen je na razdaljah do 250 metrov, kar je glede na njegovo težo premalo. Švedski top 84 mm »Karl Gustav« je mnogo boljši. Kadar je napolnjen, tehta 18 kg, njegova granata, ki ima začetno hitrost 310 metrov na sekundo, pa lahko leti 300 metrov skoraj v ravni črti. S pomočjo njegovih merilnih naprav lahko obstreljujejo gibljive cilje na razdaljah do 450 m, negibne cilje pa na razdaljah do 550 metrov. Merilec se že po nekaj dneh izuri v dobrega strelca. Čeprav spada top te vrste zaradi svoje natančnosti in enostavnosti med najboljše protitankovsko oro-

žje, ki ga lahko ima vod, menijo, da se ne bo obdržal, kajti njegove lastnosti še niso take, kot si jih žele.

Sedaj ga razvijajo v dveh smereh. Nekateri menijo, naj ima granata sprva le nadzvočno hitrost, ki pa jo kasneje med poletom povečajo na 500 metrov v sekundi z dodatnim pogonom. Če bi to dosegli, potem protitankovski netrajni topovi z granato vred ne bi bili težji kot 10 do 12 kg, toda pred tem bi bilo treba razrešiti vprašanje, kako stabilizirati granato med poletom. Drugi pa sodijo, da bi bilo treba hitrost 500 metrov na sekundo doseči že takoj ob izstrelitvi.

Ročni metanci raket. Največ težav imajo z dosegom, kajti doslej še ne vedo, kako naj dosežejo dovolj hitro gorenje smodnika v pogonski polnitvi, ki bi omogočila nadzvočno hitrost že na koncu do poldrugega metra dolge cevi. Ročni metanci imajo v primerjavi z netrajnimi topovi manjši doseg (300 do 350 m), zato pa so lažji in preprostejši.

Miniaturizirani metanci. V ZDA imajo metalec protitan-

kovskih raket 66 mm M.72, ki tehta le dva kilograma, cev pa mu je dolga 80 cm. Njegove lastnosti so enake, kot jih je imela stara bazuka 89 mm, ki je bila dolga 120 cm, težka pa deset kilogramov. V Franciji

že pripravljajo podobno orožje, ki naj bi bilo težko le en kilogram! To protitankovsko orožje bo imelo v boju ne le psihološko vrednost, temveč bo mogoče ostvariti veliko gostoto ognja, ker bo množično.

SOVJETSKA RAKETA FROG-3

Po sovjetskih vojaških konceptih je raketno orožje glavno sredstvo za udare po sovražniku. To pa ne le v strateškem, temveč tudi že v taktičnem obsegu. Zato Sovjetska zveza izdeluje vse vrste raket, torej tudi taktično-operativne, ki lete nekaj desetmin ali stotin kilometrov daleč.

Rakete, ki jih vidimo na sliki, na Zahodu poznajo pod nazivi FROG-3, T-3D ali BB-1. Ni pa znano, kako jih imenujejo v sovjetski vojski. Te rakete prevažajo na

samohodnih vozilih, dolgih približno sedem metrov. Dobili so jih s preureditvijo lahkega amfibijskega tanka PT-76. V njegovi posadki so trije možje.

Raketa je debela 40 centimetrov, toda njena bojna glava je še nekoliko debelejša. Napolnijo jo lahko s klasičnim, pa tudi jedrskim razstrelivom. Vsa raketa je težka približno 2130 kg, leti pa do 50 kilometrov daleč. Z raketami te vrste so oborožene tudi nekatere druge vojske (češkoslovaška, poljska itd.).

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Biološka vojna nekdanj in sedaj

Še sedaj, ko imata obe nasprotni strani učinkovito jedrsko orožje za totalno medsebojno uničevanje, ne prenehajo iskati novih bojnih sredstev, ki naj bi bila cenejša in zahrbtnejša in ki bi jih bilo mogoče uporabljati v napadu in pri obrambi. Najustreznejši material za take cenene in zahrbtne napade so biološki agensi, ki so namenjeni za uničevanje ali slabitev nasprotnikov človeških rezerv in gospodarskih dobrin. To lahko dosežejo s povzročanjem epidemij, prinašanjem nalezljivih klic na sovražnikovo območje, in posredno — prek okuženih živali in rastlin.

OD MONGOLOV DO JAPONCEV

Čeprav ne vemo za nobeno biološko vojno v pravem pomenu besede, so se biološko vojskovali že pred stoletji. Menijo, da so Mongoli metali v obkoljena mesta trupa od kuge umrlih ljudi, da bi s tem pospešili padec trdnjav. Zgodovina obožuje tudi britanskega generala Emersta, guvernerja Nove Skotske, da je 1763. leta okužil Indijance z arabskimi kozami. To pa tako, da je naročil svojemu kapitanu, naj Indijancem proda dve okuženi odelji in en robec, zaradi česar je, sodeč po nekaterih podatkih, pomrlo tri milijone Indijancev.

Bioloških agensov si doslej — v strahu pred množičnim uničevanjem — niso upali izkoristiti. Med prvo svetovno vojno so sicer na obeh vojskujočih straneh uporabljali tudi preprosta bojna sredstva (bojne pline), vendar do kakšnega načrtnega izkoriščanja bioloških sredstev le ni prišlo. Navajajo pa primer, kako so nemški agenti okužili živino, ki je bila 1915. leta na poti iz ameriških pristanišč v zavezniške dežele. Bioloških sredstev pa med prvo svetovno vojno niso hoteli uporabljati ne morda zaradi humanosti, temveč iz strahu, da jih ne bi mogli omejiti le na nasprotnikovo ozemlje.

Trdijo tudi to, da so leta 1940 do 1942 metali Japonci iz letal na ozemlje osrednje Kitajske bolhe, riž, bombažne čunje in razne druge stvari, okužene z bacili kuge. Znano je, da je bilo v Mandžuriji samo v eni japonski ustanovi za raziskovanje biološkega vojskovanja zaposlenih kakih tri tisoč ljudi, med katerimi je bilo tudi mnogo znanstvenikov in strokovnjakov: biologov, bakteriologov in epidemiologov.

Nemci, čeprav so bili na robu poraza, se niso upali

uprabljati bioloških sredstev predvsem zaradi neugodne lege države in goste naseljenega prebivalstva, pa tudi zato, ker so v teh sredstvih močno zaostajali za zavezniki.

KUGA JE ŠE VEDNO NEVARNO OROŽJE

Sedaj deluje na svetu precej znanih in neznanih specializiranih laboratorijev, v katerih vzgajajo najsmrtonosnejše vrste virusov in bakterij ter proučujejo sredstva za razširjanje bioloških agensov — povzročiteljev in prenašalcev epidemij. Nekateri bakterije se izredno hitro množijo — ena sama ima v 24 urah 1600 trilijonov potomcev! To je mogoče doseči seveda le v primeru, če se mikrobi razmnožujejo v zanje ugodnih okoliščinah. Običajno pa kultivirajo take vrste, ki so odporne proti sredstvom za preprečevanje množičnih epidemij.

Nevarnost pred nevidno in zahrbtno vojsko mikrobov je toliko večja, ker jih je zelo lahko prenašati: mikrobi so tako majhni, da jih je treba za en sam gram na milijardo. Nevarni pa so tako ljudem kakor tudi čebelarim in vjolicam.

Vsem je znano, kako strašno je divjala kuga vse do 19. stoletja, ko se ji je znanstvena medicina uspešno uprla. Toda še 1947. leta je v iranskem Kurdistanu divjala epidemija kuge, ki so jo bili prinesli tja glodalci merioni z bolhami. Žive v njihovi diaki. Merioni, ki se v nekaterih letih strašno razmnožijo, se v iskanju hrane selijo in s tem razširjajo bacile kuge.

V Evropi imajo za najnevarnejše prenašalce kuge temne podgane, ki so jih močnejše norveške sive podgane pred kakimi sto leti potisnile proti bregovom Sredozemskega morja. Razen bolh na glodalcih pa lahko prenašajo kugo tudi nekatere vrste uši na vevericah in klopi, ki se zajedajo v kožo

divjih in domačih živali. Klope je najti po tleh in ko postanejo lačni, se lepijo na noge živali. Znano je, da se zajedajo tudi v kožo vojakov, ki taborijo na prostem ali se urijo na območju, na katerem žive divje živali, in da jih je zelo težko odstraniti. Zamislimo si, kakšne posledice bi nastale, če bi bili ti klopi inficirani s kugo ali kakim drugim biološkim agensom.

Da bi bil uporabljen za vojaške namene, mora biološki agens imeti ustrezne lastnosti, predvsem pa veliko virulentnost (spособnost okuževanja), da bi s čim manjšo količino bioloških agensov okužili čim večjo površino nasprotnikovega ozemlja. Ze za časa miru lahko pride do umetno povzročenih epidemij, ki pa imajo videz »prirodnih epidemij«.

ODPORNE BAKTERIJE

Z biološkim vojskovanjem žele sovražniku povzročiti ne le materialne izgube, temveč tudi delovati nanj psihološko. V te namene pa so razen kuge najustreznejše psitakozna, melioidoza in rumena mrzlica.

Vzgojene vrste smrtonosnih mikrobov je mogoče prenašati v krznu, volni, perju in z nekaterimi drugimi organskimi snovmi, zlasti pa prek nekaterih vrst ptic in sesalcev. Tako na primer lahko netopirjem privežejo na telo krhke ampule, napolnjene z bakterijami. Ko jih spuste z letal, bodo netopirji takoj poiskali zavetišča pred sončno svetlobo v podstrežjih in tako raznašali svoj smrtonosni tovor po prebivališčih ljudi. Po vsem tem se utegne epidemija širiti kot požar, kajti nove vrste bakterij so povsem odporne na doslej znana zaščitna sredstva.

Strateški cilji totalnega ali prikritega biološkega napada utegnejo biti predvsem gospodarski objekti — industrijska središča, goste naseljena me-

sta, poljedelska in živinorejska območja, vojaška oporišča in zbirališča. Kot taktično-operativni cilji pa prihajajo v poštev enote na položajih in pohodih, koncentracijski rajoni itd. V te namene bi uporabljali agense, kot so za tetanus, antraks, gangreno in podobno.

Nekatere države so za izvajanje biološke vojne že pripravile posebne trotilce bakterij ali posebne letalske priključke, bakteriološke bombe in rakete z rezervoarji za bakterije. Z bakterijami in najnevarnejšimi vrstami virusov je mogoče okužiti prav vse — od vode in hrane do zraka. Doslej so spoznali več kot sedemsto vrst virusnih obolenj, ne računajoč tiste, ki so skrivnost teh laboratorijev. Imajo tudi take bakterije, ki ne napadejo svoje žrtve takoj; obdane so s posebno prevleko, ki se odpre in bakterijam omogoči invazijo takrat, kot to predvidijo strokovnjaki.

Za obrambo pred bakterijami in virusi, ki jih nasprotnik umetno troši po deželi, uporabljajo enake zaščitne ukrepe kot za obrambo pred običajnimi epidemijami. To so predvsem zdravstveno izobraževanje, osebna higiena, dobra prehrana in podobno.

Čeprav so sredstva biološke vojne skoraj neomejena, so le nož z dvema ostrinama. Napadalec namreč ne more nikoli vedeti, če bo njegov napad omejen le na ustrezno območje, po drugi strani pa mu nasprotnik lahko vrne mlo za drago, kajti biološka sredstva so zelo poceni in zato niso monopol le velikih dežel. Da je res tako, nam dokazuje primer iz druge svetovne vojne, ko si celo Hitler, ki je bil pripravljen prav vse steriti, ni upal ukazati napada z biološkimi sredstvi. To je vsekakor velika tolažba in zato je pričakovati, da ne bodo uporabljali orožja, ki ga ne morejo nadzirati.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

PARTIZANSKE IZKUŠNJE

Slavonski metalec ognja

Partizani, ki jim je primanjkovalo ustreznih tehničnih pripomočkov za uničevanje sovražnikovih postojank v Slavoniji, so morali uporabljati v te namene najrazličnejša zasilna sredstva. Takih izumov je bilo zlasti mnogo po 1942. letu, ko se je sovražnik začel v strahu pred nočnimi naskoki partizanskih enot in nepričakovanimi udari bombarskih skupin zapirati v betonske bunkerje, obdane z žičnimi ovirami, minskimi polji in oklepni vozili.

Partizansko orožje iz tistih dni — puške, ročne bombe in lahke strojnice — ni bilo enakovredno močni in izpopolnjeni sovražnikovi obrambi. Toda slavonski partizanski borci so kmalu odkrili ustrezna in zanimiva sredstva za uspešno vojskovanje tudi v novih razmerah.

Mnogo preglavic so jim na primer povzročale žične ovire, ki jih je sovražnik navadno okrepil še z minami. Z ročnimi bombami ni bilo mogoče kaj več doseči, ker so se te običajno odkotalile predaleč. Prav ta težava je privedla do »izuma«, ki so ga borci imenovali »partizanska nogavica«. V cunjo ali v nogavico so vtaknili do štiri kilograme razstreliva z detonatorjem in vžigalno vrvico, ki so jo prav tako ovili s cunjo. To pa zato, da bi se tako pripravljena bomba zataknila za bodočo žico. Preden jo je borec vrgel proti žičnim oviram, je seveda vžgal vrvico. To orožje so uspešno uporabljali tudi za uničevanje tankov.

Včasih pa so si napravili prehode skozi žične ovire s pomočjo osem do deset metrov dolgega droga, na katerega so pritrdili razstrelivo z detonatorjem in vžigalno vrvico. V tem primeru se je borec ponoči splazil prav blizu ovire in iz zaklona potiskal svoj drog proti najbližjemu kolu z bodočo žico. Ko je bilo to storjeno, je prižgal vrvico. Takoj po eksploziji so čez

tako napravljen prehod planili bombaši in jurišali na svoj cilj. Ta način so uspešno preizkusili tudi ob napadu na Ludbreg in Grubišno polje v septembru leta 1943.

Se zanimivejši je tako imenovani slavonski metalec ognja. To je navadna vinogradniška škropilnica, ki jo je mogoče zlahka spremeniti v metalec ognja. Ogenj pa lahko brizga deset metrov daleč. To je bilo povsem dovolj za vžiganje tistih bunkerjev in objektov, ki jih kako drugače ni bilo moč zavzeti.

Na misel, da bi taki metalci ognja utegnili biti koristni, so prišli v štabu 4. slavonske divi-

zije konec januarja 1943. leta, po drugem napadu na progo Beograd—Zagreb. Takrat so preko narodnoosvobodilnih odbojev začeli zbirati vinogradniške škropilnice in jih nekoliko predelali. Polnili so jih z bencinom ali kako drugo vnetljivo tekočino. S črpanjem so dosegli dovolj močan sunek, ki so ga vžigali kar z vžigalico.

Če pa se kake stavbi ali bunkerju tudi z metalcem plamena ni bilo mogoče dovolj približati, so uporabili tako imenovano Hrvatovo kroglo. To sta bili dve čeladi, ki so ju napolnili z razstrelivom, nato pa ju medsebojno spojili. Kroglo so potem, ko so prižgali vžigalno

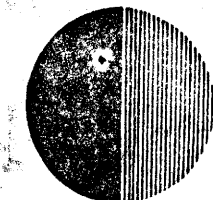
vrvico v njej, zakotalili ali vrgli proti cilju. Ko se je ob njem ustavila, je njena eksplozija porušila še tako trden objekt. To orožje je prvič uporabil Josip Antolović v začetku 1944. leta ob napadu na Garešnico.

Med Slavonci je bilo v tistih dneh slišati tudi o »štirinožnem čistilcu min«. Vendar to ni bil »izum« Slavoncev, saj so tudi že drugod pogosto uporabljali živali za čiščenje minskih polj. V Slavoniji pa so jih prvič uporabili v te namene 1. februarja 1943. leta med boji za Pakrac. Takrat je rezerva 4. divizije pognala skozi gozd, ki je bil miniran, nekaj krav in si tako utrla pot skozi minsko polje

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Današnja fotografija nam kaže prizor, ki se je ponudil očem v mnogih slovenskih mestih, vaseh in trgih: po cesti se vije kolona kamionov, polnih partizanov — osvoboditeljev. Slika, ki jo danes pričujemo, je premalo podrobna in kamiona sta predaleč, da bi mogli razbrati, kdo so osvoboditelji. Vendar bi se marsikaj dalo ugotoviti po videzu pokrajine. Poslušajte!

Vabilo

Združenje rezervnih oficirjev in podoficirjev Ljubljana-Bežigrad-Stadion bo dne 27. aprila letos razvilo svoj prapor.

Prireditve bo v Gradbenem šolskem centru Ljubljana, Titova 98 a ob 19. uri.

Vljudno vabljeni!

Začetek dela koordinacijskega odbora v Ljutomeru

Dogodki na Bližnjem vzhodu so še bolj zaostriili potrebo po temeljiti in splošni obrambni vzgoji prebivalstva tudi pri nas. Ker pa je pri nas SZDL tista organizacija, ki zajema celotno prebivalstvo in ki ima v programu kot stalno skrb tudi ohranitev in razvijanje vseh

pridobitev naše revolucije, je povsem prirodno, da se njena dejavnost razširja tudi na obrambno vzgojo prebivalstva. Zato so pri občinskih konferencah SZDL začeli ustanavljati podobne koordinacijske odbore kot že obstaja pri republiški konferenci SZDL, sestavljajo pa

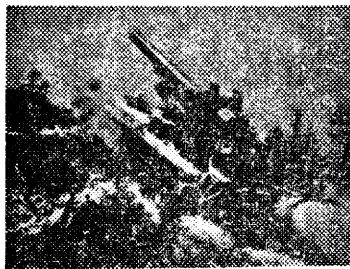
jih predstavniki raznih družbenih organizacij in ustreznih organov.

Sedaj imajo tudi že v Ljutomeru tak koordinacijski odbor s predstavniki SZDL, občinskega komiteja ZKS, sindikata, ZZB NOV, delavske univerze, Rdečega križa in drugimi. Na prvi seji, ki so jo imeli 14. t.

m., je bil prisoten tudi pomočnik republiškega sekretarja za narodno obrambo Jože Štok, ki je pojasnil tekoče naloge narodne obrambe v celoti in koordinacijskih odborov še posebej. Na seji so sklenili, da bodo sestavili program, ki naj bi ga izvajali tudi prek Delavske univerze, da bodo podprli akcijo za vpis mladincev v vojaške šole in da bodo sklicali še posebne sestanke s predstavniki nekaterih organizacij in se dogovorili o bodočem delu na tem področju.

Istega dne so se v Ljutomeru sestali tudi rezervni oficirji in podoficirji, ki jim je pomočnik republiškega sekretarja za narodno obrambo najprej obrazložil, kakšne spremembe je pričakovati že v najkrajšem času glede organiziranja narodne obrambe in obvezne obrambne vzgoje prebivalstva, predvsem pa pripadnikov enot civilne zaščite in rezervnih oficirjev in podoficirjev, nato pa jim je odgovarjal na vprašanja.

Havbica z atomsko municijo

Ameriška in zahodnonemška vojska sta oboroženi s samohodno havbico M-110 kal. 203,2 mm, ki uporablja razen klasičnih granat tudi atomske.

Havbica je težka 26,5 tone, strelja pa lahko do dvajset kilometrov daleč. Po cesti zmore 54 kilometrov na uro, gorivo v njenih rezervoarjih pa ji omogoča 700 kilometrov dolgo pot. Njena posadka šteje pet mož. Dolga je nekaj čez sedem metrov. Prevažajo jo lahko tudi z večjimi transportnimi letali, toda v tem primeru jo morajo razdreti na dva dela.

SAP
LJUBLJANA

VAS VABI

STUTTGART — 4-dnevno potovanje na mednarodno razstavo pekarstva »IBA 68«. Odhod 16. 5. 1968. Rok prijave 27. 4.

SPANJA — 21-dnevno potovanje z avtobusom. Odhod 28. julija 1968. Rok prijave 15. 5.

VINKO SUMRADA-RADOS:

Gradnikovci ob zlomu Italije

Ko smo se vrnili v Novo mesto, smo zaslišali močno streljanje od Gorjancev navzdol. Ljudje so povedali, da prodira od Bele krajine velika skupina Italijanov. Okrenili smo oklopnike proti Težki vodi in tam opazili italijansko predstražo. Ustavili smo se in zaklicali, naj pride njihov komandant. Čez kakih deset minut je prišel polkovnik in več višjih oficirjev. Povedal je, da so se umaknili pred ustaši iz Karlovca ter da želijo oditi v Italijo. »Lahko,« sem odgovoril, »toda brez orožja.« — »Ne, ne,« je vztrajal, »orožja ne damo! Po pojasnilu, da je general Cerutti že oddal orožje, sem mu predlagal, naj gre z menoj v Novo mesto, da se sam prepriča o tem. Odpeljal sem ga z oklopnikom v Novo mesto, kjer je po razgovoru s Tomažem uvidel, da nima druge izbire, kot da odloži orožje. Do večera je bil tudi ta italijanski polk razorožen.

Naloga, ki mi je je dal tovariš Matija, je bila izvršena. Da bi dobil nadaljnja navodila, sem šel zvečer na raport h komandantu glavnega štaba tovarišu Stanetu Rozmanu, ki je prišel popoldne v osvobojeno Novo mesto. Pri njem sta bila tudi komandant 15. divizije tovariš Rajko Tanasković in komisar Jože Borštnar. Tovariš Stane ni imel niti pojma, da smo prav gradnikovci razorožili in zasedli Novo mesto; zato se je začudil, kako sem se znašel tu. Poročal sem mu, da smo razorožili in zasedli Novo mesto in postojanko v dolini Krke in storili vse, kar nam je naročil Matija. Zato želim dobiti nadaljnja navodila. Stane je kratko, kot je to vedno storil, ukazal: »Čimprej zberi svoje ljudi in dohiti drugi del brigade, ki po Notranjskem uničuje preostale bele postojanke. Vso motorizacijo oddaj 15. diviziji, ta pa naj ti da potrebno število kamionov za prevoz obeh bataljonov!«

Vso preostalo noč in naslednji dopoldan smo zbirali po Vršnih selih, Novem mestu, Straži in Soteski raztresene gradnikovce. Popoldne, ko sta se oba bataljona, okrepljena z mnogimi novinci, zbrala v Novem mestu, sem stopil do Tanaskovića, da mi da potrebnih osem kamionov za prevoz.

Tanasković o kamionih ni hotel niti čuti, češ da se njega ne tiče naš povratek. Verjetno mu ni bilo prav, ker smo pred njimi zasedli Novo mesto. Zato sem proti njegovi volji izpolnil povelje komandanta Staneta. Dal sem poklicati šoferje kamionov, ki so bili vsi Primorci — gradnikovci, in jim povedal, da se vrnemo na Primorsko; le dovolj bencina naj pripravijo za dolgo pot. V največji tajnosti so pripravili kamione; čez pčile pol ure smo se že peljali po ozki cesti čez Rog; vse druge ceste so bile namreč zasekane. Proti jutru smo v Kočevju izvedeli, da je naš komandant Danilo Sorovič s preostalima bataljonoma nekje okrog Velikih Lašč. Ko smo prišli tja, so nam povedali, da gradnikovci napadajo belogardistično postojanko na Blokah. Ker je po dolini Karlovice še mrgolelo iz Dolenjske umikajočih se belogardistov, smo se peljali čez Sodražico in Boncar ter prišli v Novo vas v trenutku, ko so belci položili orožje. Združili smo se z brigado in že naslednje jutro odšli, da bi likvidirali zadnjo belogardistično postojanko tostran tržaške proge — Begunje pri Cerknici.

(KONEC)

VABILO

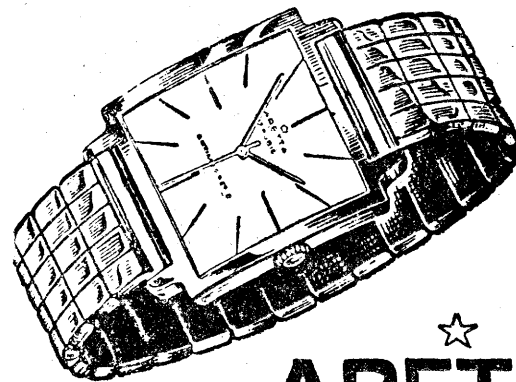
Občinski odbor Zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918—1919 Novo mesto, vabi na redni letni občni zbor, ki bo v nedeljo, 5. maja 1968 ob 8.30 v sejni dvorani Skupščine občine Novo mesto, Ljubljanska cesta 2.

Dnevni red:

1. otvoritev in pozdrav,
2. izvolitev organov občnega zbora,
3. poročila predsednika, tajnika in blagajnika,
4. poročilo nadzornega odbora,
5. razprava o poročilih,
6. razrešnica dosedanjemu odboru,
7. volitve upravnega in nadzornega odbora,
8. razno.

Pravico glasovanja bodo imeli člani, ki so do dneva občnega zbora poravnali članarino za leto 1968.

Občinski odbor Zveze prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918—1919
Novo mesto

ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej
NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Arretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji. SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

SPET NOVOSTI IZ UVOZA

V TRGOVSKI HIŠI **nama** Tomšičeva ulica 2

- Rifex — Deodorauto Rinfrescante — osvežilec zraka za avtomobil ali prostor v vašem stanovanju — iz Italije
- stolčki, mizice in ležalniki — zložljivi — iz Francije
- garnitura orodja v kovčku »naredi si sam« v dveh izvedbah — iz Nemčije
- trenirke za otroke od 4. do 10. leta starosti — iz Nemčije
- moške obleke iz diolena in volne — iz Zahodne Nemčije
- brokat iz sintetične, nylona in acetata v 11 barvah za večerne in maturitetne obleke — iz Italije

Jolanda

NAŠE NOVE SPALNICE ZA RAZRED BOLJŠE EKSKLUZIVNI MODEL LASTNA PROIZVODNJA

V vseh trgovinah Slovenijales so že v prodaji novi modeli spalnic:

Sibila, Lidija in Jolanda,

ki so vzbudile veliko pozornost že na »Salonu pohištva 67« v Ljubljani in na mednarodnih sejmi v Kölnu, Lyonu, Parizu itd. — Podjetje Slovenijales je prvo proizvodno podjetje, ki uporablja pri obdelavi površin pohištva

specialne kislinotrdilne lake.

Ta obdelava omogoča preprosto, tudi mokro čiščenje zunanjih in notranjih površin. Novost so tudi

plastični predali z zaokroženimi vogali.

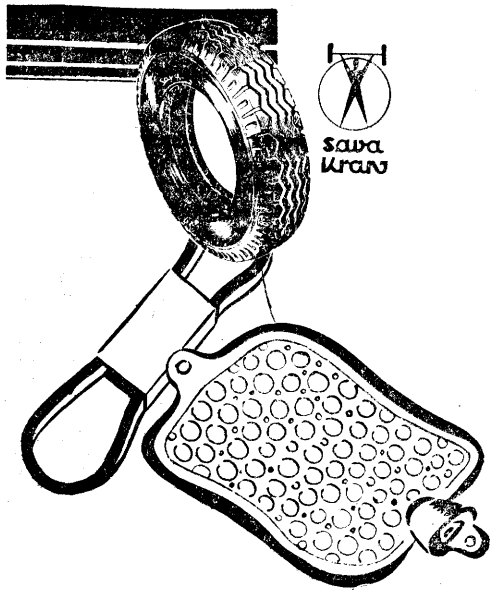
Iz našega novega programa vam predstavljamo model »Jolanda« ter vas vabimo, da si ta ter ostale modele ogledate v naših trgovinah. — Za vse nakupe nudimo potrošniški kredit pod izredno ugodnimi pogoji.

Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

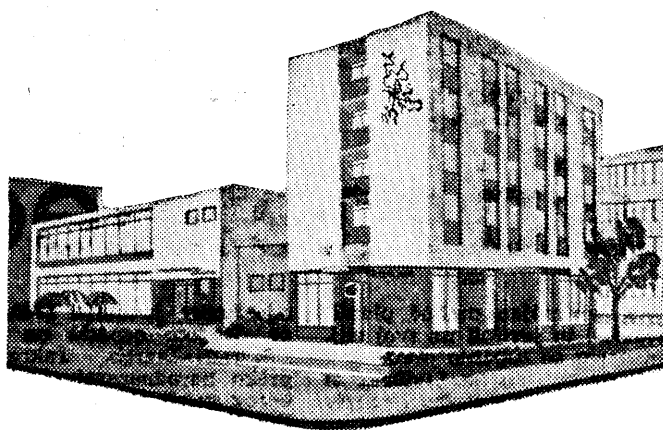
Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

izdeluje

poleg kvalitetnih pnevmatik

- KLINASTE JERMENE
od 450 do 14.000 mm
  - PROMETNE STOŽCE, BLATNIKE
za kamione
  - CEVI
  - GORSKE PODPLATE
  - TEHNIČNE PREDMETE itd.
- Poslužujte se naših prodajal!

Obiščite Pomurje in Mursko Soboto!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« kategorije

Hotel »DIANA«

V komfortnih sobah ogrevanje, kopalnice s toplo in mrzlo vodo, WC; lastna kavarna, restavracija, točilnica, slaščičarna z zajtrkovalnico. Lep razgled s terase; lastno parkirišče

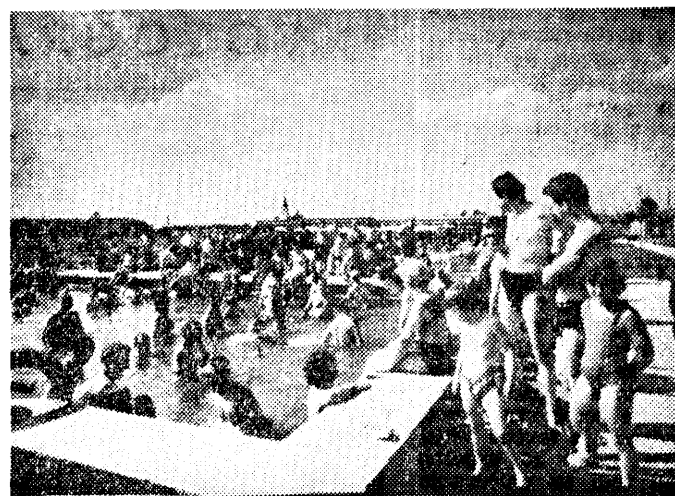
Gostinsko podjetje, hotel »CENTRAL«, Murska Sobota, priporoča tudi ostale obrate:

hotel »CENTRAL« v Murski Soboti, Kolodvorsko restavracijo in bife »Štefan Kusmič«

Pridite — nudimo prekmurske in jugoslovanske specialitete; svetovna kuhinja

Članom

ZVVI ZB ZROP

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na razpolago: hotel z restavracijo »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slaščičarno. Gostilnice »Zvezda« — prodajalno vin in skladišče piva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah. Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Salovcih in Križevcih. Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobota

veliki spomladanski REGRES

Za
soncem greje
najceneje
velenjski
lignit

Regres velja od 26. februarja do zgodnje spomladi. Kdor kupi premog sedaj, si zagotovi naslednje ugodnosti: nižjo ceno, zanesljivo in takojšnjo dobavo, boljše kakovost ter višjo kalorično vrednost zaradi osušitve.

RUDNIK LIGNITA VELENJE

BORCI NOV • INVALIDI NOV • REZERVNI OFICIRJI IN PODOFICIRJI JA

naši svojci, naši prijatelji in znanci in na sploh bralci glasila
ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

VARČUJEMO

1. za stara leta (koriščenje obresti za priobljšek in dodatek k pokojnini)
2. za primer bolezni, za dodatno pomoč in strežbo (koriščenje obresti za izboljšanje v težki sili)
3. za dopuste in izlete. Znesek, ki se mu mesečno lahko odrečemo, nam z dodatnimi obrestmi omogoči vsako leto lep dopust na morju ali na planinah
4. za nakup stanovanja • za gradnjo individualne stanovanjske hišice • za gradnjo počitniške hišice • za nakup in gradnjo garaže • za komunalno ureditev objektov

SPLOŠNI POGOJI RAŽPISA

V redna četrtletna nagradna žrebanja Kreditne banke in hranilnice Ljubljana so vključeni vsi vlagatelji, ki varčujejo pri poslovnih enotah naše banke, pri hranilnih blagajnah delovnih organizacij in poštah, ki poslovno sodelujejo z našo banko.

Pri žrebanju pridejo v poštev vsi vlagatelji vezanih hranilnih vlog in lastniki vezanih deviznih računov, kakor tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki že imajo ali bodo imeli do 30. aprila 1968 vloženi najmanj 2000 N-din z odpovednim rokom nad eno leto.

Za vsakih 2000 N-din ena žrebna številka.

Žrebanje bo v mesecu maju 1968, številke izžrebanih hranilnih knjižic bodo objavljene v dnevnih časopisih in po radiu.

Pravica vlagatelja do nagrade preneha tri mesece po objavi izida nagradnega žrebanja.

Podrobnejše brezplačne informacije lahko dobite pri vseh poštah v Sloveniji, hranilnih blagajnah, pri delovnih organizacijah in pri poslovnih enotah Kreditne banke in hranilnice Ljubljana:

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA LJUBLJANA, SUBICEVA 2 in podružnice:
MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, BEOGRAD, DOMŽALE, KAMNIK, KOČEVJE, TRBOVLJE ter ekspoziture:

v Ljubljani: BEŽIGRAD, Titova 55 — Moste, Proletarska 1 — STARA LJUBLJANA, Mestni trg 16 — SIŠKA, Celovška 99 in VIČ, Tržaška 36

izven Ljubljane: ČRNOMELJ, GROSUPLJE, HRASTNIK, KOČEVJE, LITIJA, LOGATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, VRHNIKA, ZAGORJE

Zaupajte svoje prihranke poslovnim enotam Kreditne banke in hranilnice Ljubljana. Vaše zaupanje nagrajujemo z lepimi nagradami pri nagradnih žrebanjih in z najvišjimi obrestnimi merami, in sicer:

navadne vloge in devizne račune	Hranilne vloge	Devizne račune
	6,25 %	6,25 % — od tega 4 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 1 leto	7 %	7 % — od tega 5 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 2 leti	8 %	8 % — od tega 6 % v devizah

Odlomite se tudi vi za varčevanje pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana.

Doslej še nismo bili razočarani, ker smo varčevali pri KBH Ljubljana in njenih poslovnih enotah in podružnicah

Uverjeni smo, da bomo v bodoče ravno tako zadovoljni, zato VARČUJMO pri

KREDITNI BANKI IN HRANILNICI LJUBLJANA

ZRN POTREBUJE NOV »ČUDEŽ«

Po koncu druge svetovne vojne se je zahodni del razcepljene Nemčije, ki je bil v rokah Američanov, Angležev in Francozov, počasi začel postavljati na noge. Nastala je Zvezna republika Nemčija s prestolnico v Bonnu, ki je dobila svojega prvega velikega političnega voditelja v premetenem Konradu Adenauerju in gospodarskega mojstra Ludwiga Erharda. Minevala so leta, Zvezna republika Nemčija se je razvijala in doživela svoj »boom« ali gospodarski čudež: postala je dežela z najboljšim razvitim gospodarstvom v Evropi, z najvišjo življenjsko ravni (če ne upoštevamo skandinavskih dežel), vse v Nemčiji je bilo spet »naj«.

Politično življenje je bilo tudi vzorno urejeno. Adenauer je bil že nekakšen večni kancler z milim predsednikom republike, kancler, ki je zmagoval na vseh volitvah in ki se je poslovlil z vodilnega položaja v državi, ker je bil že onemogel od starosti. Adenauer si je lahko s ponosom mislil, da je ustvaril novo Nemčijo.

Njegov naslednik Erhard se je že kmalu zapletel v težave. Nemški gospodarski čudež je bil v veliki meri tudi rezultat orjaške ameriške pomoči. Medtem ko je Nemčija gradila gospodarstvo, so druge dežele v Evropi tudi skrbjele za vojako: ZRN tega ni bilo treba početi, ker so jo varovali zahodni zavezniki. Toda želje po vojski in oborožitvi ni zatajila. Danes sodi Bundeswehr med najmodnejše in najmočnejše vojske na svetu, ki ji manjka samo še atomska oborožitev, stalna želja nekdanjega obrambnega in zdaj finančnega ministra Franza Josefa Straussa iz strumno kmečke Bavarske.

Nova Nemčija ali ZRN naj bi kmalu postala nekakšen bogatejši in gospodarsko moderno organizirani posnetek stare kajzerske Nemčije: državljani pridno dela, v soboto zvečer spije nekaj vrčkov piva, sicer pa varčuje, ljubi red, ljubi uniformo (sprva gasilsko, potem pa tudi kakšno drugo), je včlanjen v takšno politično stranko, ki je na oblasti ali pa vsaj ima

možnosti, da se pridruži stranki na oblasti. Toda predvsem naj bi bil za ljubelega nemškega državljana pomemben mir. Njegov vzor naj bi bil predsednik Lübke: prijazen, miren, svovlas gospod.

Erhard je zaradi gospodarskih težav in strankarskih razprtij moral zapustiti kanclerski položaj. Po nekaj tednih negotovosti se je zgodilo tisto, kar je vsakega »pravega in poštenega« Nemca navdalo s ponosom: Zvezna republika je dobila na krmljo »veliko koalicio«: iz Adenauerjeve-Erhardove-Kiesingerjeve CDU (krščansko demokratska stranka), Straussove bavarske CSU (krščansko socialna stranka) in Brandtove SPD (socialno demokratska stranka). Mendejeva liberalna stranka FDP, ki je bila prej v koaliciji namesto Brandtove, se je znašla v opoziciji, vendar silno medli. Nova opozicija se je začela pojavljati šele pred leti, in sicer z nastankom neonacistične stranke NPD, ki jo zdaj, ko so notranji spori urejeni, vodi Adolf von Thadden ali »Adolf II.«. Neonacistična stranka bo na prihodnjih volitvah gotovo dobila toliko glasov, da bodo njeni predstavniki prišli v parlament.

To je zelo nenavadna podoba »miru in reda«. Medtem ko nekdanji nacistični generali (in tudi nižji čini) dobivajo pokojnino za »delo«, ki so ga v Hitlerjevemu imenu opravljali po Evropi, pa je Komunistična partija v Zahodni Nemčiji že dolgo prepovedana. Zato pa lahko mirno deluje novonacistična stranka: zaradi moči, kolikor je ima zdaj, seveda ne more ogrožati strank na oblasti, vendar gre za to, da takšna stranka sploh sme delovati v deželi, ki bi se morala najbolj zavedati, kaj lahko stori nacizem.

Vladajoče stranke so morale seveda ves čas skrbeti za to, da ne bi imele nasprotnikov. Državljanje so slepile s tem, da je ni dežele, kjer bi bilo tako lepo živeti kot v Nemčiji. Vendar se jim to ni posrečilo.

Nemčija je dobila tako imenovano opozicijo zunaj parlamenta v SDS, socialistični študentski zvezi, ki je bila nekoč podmladek Brandtove stranke. Eden izmed njenih ideologov je Rudi Dutschke, danes sedemindvajsetletni študent sociologije, ki je prišel v ZRN iz Nemške demokratske republike, ker ni hotel služiti vojske. Svoj prvi govor proti »veliki koaliciji« je imel že novembra 1966, potem pa je kmalu vodil demonstrativni študentski pohod. Močnejša dejavnost SDS se je začela po lanskem obisku perzijskega šaha v zahodnem Berlinu, ko so študentje priredili demonstracije, policija pa je streljala. Neki študent je umrl. Policaj, ki ga je ustrelil, je bil pozneje oproščen »zaradi pomanjkanja dokazov«. Odtlej SDS praktično ni več mirovala. Prirejala je pohode, shode in zborovanja, na katerih je postavila zelo široke zahteve: prekinitev vojne v Vietnamu (ki jo Nemčija kot zaveznica ZDA podpira ne samo moralno); prepoved atomske oborožitve; razlastitev Springerjevega tiskovnega koncerna, ki s svojimi publikacijami kroji javno mnenje tako, kot je všeč režimu; prepoved novega fašizma; prepoved izjemnega zakona ali Notstanda, ki spominja na pooblastila, katera je nekoč imel Adolf Hitler (oblast naj bi ukrepala s policijo, brž ko bi se ji zdelo, da sta javni red in mir v nevarnosti); ukinitev militaristične države; priznanje Nemške demokratske republike in meje na Odr in Nisi; socialni napredek in demokratizacija nemške družbe.

Dutschkeja kot najvidnejšega predstavnika in ideologa študentskega neparlamentarnega opozicijskega gibanja so začeli preganjati. Njemu in njegovim družini so grozili, nenehno se je moral seliti iz stanovanja v stanovanje, naposled pa se je zgodilo najhujše: na veliki četrti, ko so »mirmi in poštenci« Nemci pekli police in barvali pirhe, je trindvajsetletni Josef Bachmann je na zaslisanju povedal, da je za svoje dejanje dobil nišnico in oblastniki in politiki so se vznemirili: ustrašili so se nemirov — pa ravno za velikonoe praznike...

Nemiri so se res takoj začeli, ko se je zvedelo, kaj se je zgodilo z Dutschkejem. Po vseh velikih nemških mestih so študentje — v Kölnu so se jim pridružili tudi sindikati — priredili demonstracije. Policija je udarila po njih in žrtve teh spopadov je bil fotoreporter Klaus Frings. Študentje so onemogočili distribucijo Springerjevih časopisov, ker so polegali pred izhodi tiskarn in ker so prednje postavili barikade.

Nemiri so prekinili velikonoe počitnice kanclerja Kiesingerja in drugih politikov — ter policijskih šefov seveda. Toda po nekaj besedah obžalovanja zaradi atentata (napadalec Bachmann je na zaslisanju povedal, da je za svoje dejanje dobil navdih ob atentatu na črnskega voditelja Martina Luthra Kinga, Dutschkeja pa je »izbral«, ker mu je bil »zoprni kot komunist«; sicer je star znanec policije, v njegovem stanovanju pa so našli Hitlerjevo sliko, ki jo je sam naslikal), so politiki vso krivdo prevrgli na levičarje: nihče ni hotel priznati, da je položaja v Nemčiji kriva strpnost v nepravem času in do nepravil ljudi (na primer do novih nacistov), mirno prenašanje napak v politiki in gospodarstvu itd. Sin zunanega ministra Brandta Peter, ki so ga v Berlinu aretirali med demonstracijami, je izjavil: »Nemčiji so potrebni eden, dva, trije ali štirje Vietnamci. Pri tem ne mislim na gverilsko vojsko, marveč na to, da je treba vse izkoreniniti, odstraniti sedanje politično vodstvo z mojim očetom vred.«

Bolj presenetljiva je bila napoved, da nameravajo odstaviti predsednika republike Heinricha Lübkeja, ki mu mandat potee sicer leta 1969. Lübke kot pravi predstavnik političnega življenja v Nemčiji je bil že dolgo tarča vseh naprednih sil, predvsem pa študentov. Njegovemu ugledu je hudo škodila tudi senzacionalna vest iz Vzhodnega Berlina, da je med drugo svetovno vojno aktivno sodeloval pri gradnji koncentracijskih taborišč. Lübke bo moral odstopiti, ker se je politično življenje v deželi začelo aktivizirati, ker se je okrepila zavest, da so v ZRN potrebne korenite spremembe političnega ustroja. Polofaja ne bodo odpravili samo policijski ukrepi in Lübkejev odstop. Toda sprememba na vrhu lahko pomeni, da se bo nemška družba počasi začela zdraviti.

STANE IVANC

KULTURA IN PROSVETA

»UPOR V KOTORU«

Letos februarja smo se spominjali revolucionarnih dogodkov v Boki Kotorski, kjer so se leta 1918, malo pred koncem vojne, uprli mornarji na vojnih ladjah avstro-ogrskih mornarice. Februaristi dogodki v Boki Kotorski, v Pulju in nekaterih

drugih krajih ter ladjah, so bili odmev oktorske revolucije. Uporni mornarji so zahtevali izboljšanje nemogočih razmer na ladjah vojne mornarice, kjer so predstavljali povsem brezpravno rajo v rokah oficirjev, zahtevali so enake dopuste, izboljšanje hrane, konec pretiranih vaj in podobno. Obenem pa so postavljali tudi zahteve po koncu vojne, po premirju, zahteve po vrnitvi domov in po zaposlitvi. Zato so uporni mornarji postavili tudi dvojne zahteve, ki so jih objavili s posebnim memorandumom: najprej zahteve po miru in nato zahteve po izboljšanju socialnih in materialnih razmer. Čeprav je upor močno od-

jeknil med mornarji in moštvom vseh ladij vojne mornarice, pa vendar ni uspel. Na eni strani je bil vse premočno vestno in temeljito pripravljen; predvsem pa so se mornarji zanašali na socialistične poslance na Dunaju, od katerih so pričakovali, da bodo istočasno postavili enake zahteve kot oni sami tudi v parlamentu. Pričakovali so tudi, da bo istočasno izbruhnil upor tudi v drugih, tedaj največji bazi avstro-ogrskih mornarice, v Pulju. Toda vse to se ni zgodilo. Uporniki so več ali manj ostali osamljeni. Pa tudi avstro-ogrška komanda je imela še vse preveč zvestih vojakov, da bi se upor

lahko razširil na vse ladje in druge vojaške baze. Avstro-ogrška justica je opravila svoje in s krvjo zatrla upor. Štirje uporniki so bili obsojeni na smrt od vojaškega sodišča, vrsto drugih upornih mornarjev pa so kaznovali na daljše zaporne kazni. Kljub temu, da je bil upor mornarjev v Boki Kotorski s silo zatrt, pa je vendar imel širok odmev in je vendarle pripomogel k razkroju armade in h koncu vojne.

O upor mornarjev v Boki Kotorski govori knjiga, ki jo je napisal avstrijski napredni pisatelj Franc Xaver Fleischhacker in katere slovenski prevod je pod naslovom *Upor v Kotoru* izdala založba Mladinska knjiga. *Upor v Kotoru* je roman, v katerem je pisatelj v literarni obliki popisal vse dogajanja okrog upora in osvetlil ozadje in vzroke, ki so privedli do revolucionarnih dogodkov. V prvem delu romana opisuje pisatelj, ki je bil sam nekdanji mornar in med simpatizerji upora, nevdružne razmere na ladjah avstro-ogrskih mornarice ter vzdušje, ki je pripomoglo k revolucionarnim dogodkom. V drugem delu prikazuje dogodke okrog upora, predvsem nekaj usodnih februaristih dni, ko so na ladjah zavirale rdeče zastave in so revolucionarni odbori začeli prevzemati oblast ter se pripravljati, da v širšem oporu uresničijo svoj revolucionarni program. V zadnjem delu smo priča sodnega procesa in izvršitvi kazni nad uporniki.

Fleischhackerjev roman sicer ni kako posebno veliko literarno delo, temveč je bolj v obliki romana napisana kronika dogodkov na ladjah pred uporom in med njim. Je pa to avtobiografsko delo in predstavlja zato avtentično pričevanje o revolucionarnih dogodkih. Morda sicer značaj nastopajočih oseb niso povsem prepričljivi, morda so ostale tudi nekatere nejasnosti, v glavnem pa bo bralec spoznal vso revolucionarno vrenje in avstro-ogrski mornarici in usodne dogodke v februarju leta 1918. Roman je tudi dovolj zanimiv za vsakogar in nudi tudi dovolj zanimivega branja vsakomur, ki se ne želi samo seznaniti z dogodki tedanjega časa, temveč tudi uživati v zanimivi in mestoma prav napeti pripovedi. Tako lahko roman *Upor v Kotoru* označimo kot dovolj zanimivo pripovedno delo, predvsem pa kot izredno osvetlitev revolucionarnih dogodkov in počastitev spomina upornih mornarjev.

Roman je prevedla Mimi Malenškova, opremil ga je Dušan Osredkar. Mladinska knjiga, ki je delo izdala v zbirki Levstikov hram, pa je s tem delom počastila spomin tudi na oktorsko revolucijo in njene odmeve pri nas.

MARJAN TRATAR-UCO

Filmske novice

SNEMANJE »BITKE NA NERETVI« ODLOŽENO

Film »Bitka na Neretvi«, največji projekt v zgodovini naše kinematografije, bo končan kasneje, kot so predvidevali. Svečana premiera, določena za 29. november v Jajcu, je odložena.

Filmska ekipa Veljka Bulajića je v neenakopravni borbi s snegom, ki se je v letošnjem letu hitreje stopil, kot je to običajno v tem delu Bosne, ostala premaganec. Ali — izgubljena bitka ne pomeni še izgubljene vojne!

Snemanje bodo nadaljevali novembra. Premiero pa lahko pričakujemo januarja ali februarja prihodnjega leta.

»NEVIDNI BATALJON« V BENETKAH

Nova žirija zvezne komisije za kulturne stike s tujino je pred kratkim izbrala domače filme za sodelovanje na mednarodnih festivalih. Tako nas bo na festivalu otroških filmov v Benetkah zastopal Jane Kavčič z »Nevidnim bataljonom«.

Kurirčkova pošta pod Gorjanci

Na 20. april so se še posebej skrbno pripravljali pionirski odredi iz Bele krajine in novomeškega območja Gorjancev. Tega dne je namreč bila na Jugorju predaja »Kurirčkove pošte« iz rok pionirjev iz odreda Suhor pionirjem iz odreda Stopič na novomeški strani. Tako metliki kot podzemeljski in suhorski pionirski odredi so se namreč domeni s svojimi vrstniki iz odredov Novo mesto, Smihel in Stopič, da to predajo proslave čim bolj slavnostno, s prvim pionirskim parti-

zanskim mitingom, pomoč pa so obljubili tudi člani ZB in DPM iz Novoga mesta in Metlike. Ze pred deveto uro so se na Jugorju pod Badovincem v bregu zbrali pionirji iz šestih pionirskih odredov. Pionirji iz stopičkega odreda so pripravili več zased in tako so se morali kurirji iz Suhorja prebiti skozi ovire, vmes pa so se še oglašali rafali z nasprotnega brega. Suhorski kurirji se niso dali prestrašiti in sreč-

no so prenesli torbo s pošto na določeno mesto in jo predali kurirski trojki iz Stopič, kjer so jo sprejeli in ob navdušenem pozdravljanju odnesli proti Podgradu.

Medtem pa so pionirji iz vseh šestih odredov izvedli lep partizanski program, ki je vseboval pesni, recitacije o kurirjih in nastope tria, harmonikarjev in za konec še prizorček o Nikoletini Bursatu iz stopičkega odreda; metliška pionirska folklorna skupina je spored zaključila z metliškimi kolopi. Vsi so nato odšli na partizanski golež, ki so ga pripravili vojaki iz Novoga mesta. Obljubili so, da bodo ta srečanja nadaljevali prihodnje leto in prišli v goste na novomeško stran.

Kurirčkova torba je hitela skozi Bircno vas do Roka pri Smihelu, kjer je bil spet večji partizanski miting, trojka kurirjev pa je že hitela v Novo mesto, kjer jih je pričakala množica novomeških pionirjev. V ponedeljek, 22. aprila, so torbo prenesli v Mirno peč, od tam pa preko Karteljeva, Otočca do Brusnice in po skritih poteh pod Gorjanci in ob Krki do Prekope.

»ONKRAJ KREMLJA«

Janeza Staniča smo spoznali po njegovih reportažah iz Sovjetske zveze, objavljenih v ljubljanskem Delu. Janez Stanič je bil namreč tri leta dopisnik naših časopisov v Moskvi in je kot tak dober spoznal ne samo Moskvo in njeno življenje, ne samo življenje nekdanje Rusije, temveč tudi razmere v oddaljenih predelih Sovjetske zveze. Zato so bile morda prav reportaže iz teh azijskih predelov velike drzave za naše bralce še posebej zanimive. Staničeve reportaže so zdaj izšle v knjigi pod naslovom *Onkraj Kremlja*. Knjigo je izdala založba Mladinska knjiga, ki jo je uvrstila v svojo zbirko dopisov, monografij in dnevnikov Globus. Ze naslov knjige kaže, da gre za dežele »onkraj Kremlja«, za oddaljene predelove Sovjetske zveze, katerim je sicer posvečena cela knjiga. Avtor sam pa je zapisal, da je bilo spoznanje da je Sovjetska zveza več kot sama Rusija, zanj najdragocenejša spoznanja. To svoje spoznanje posreduje Stanič tudi slovenskim bralcem, ki jih seznanja z malo znanimi ali pa docela neznanimi predeli te velike države.

Knjiga, ki je razdeljena na sedem delov, je sestavljena iz poglavij, posvečenih posameznim predelom Sovjetske zveze. Tako nas avtor popelje v baltske države, ki so po drugi svetovni vojni spet prišle v sestav Sovjetske zveze, o katerih življenju pa vemo sorazmerno malo. Popelje nas na visoki sever v Murmansk potem pa spet na poldrugo Kavkaza, kjer žive predvsem Armenci in Gruzinci. Spet samostojen del knjige je posvečen področju med Uralom in Bajkalom, drugi spet Sibiriji. Skratka, gre za knjigo, ki govori o sovjetskem severu, o jugu in vzhodu.

Knjigi se pozna, da je sestavljena iz različnih reportaž, ki so nastajale ob obiskih posameznih področij Sovjetske zveze. Vendar pa

bralca to ne moti, ker je vendar cela knjiga enotno ubrana in ker skuša avtor vsehkozi predstaviti slovenskemu bralcu objektivno podobo Sovjetske zveze in njenih prostora. Avtor posreduje bralcu obilo zgodovinskih podatkov, predstavlja mu gospodarstvo dežele v preteklosti in sedanjosti, prikazuje razvoj v zadnjih letih, vse to pa povezuje z reportažnimi drobci in lastnimi vtisi. Morda bodo bralci ti podatki preveč podrobni, morda ga nekatere številke ne bodo pritegnile in statistični podatki odbijali. Verjetno si bo marsikdo od velikega števila povprečnih bralcev, katerim so namenjene te knjige, zaželel več osebnih vtisov, več reportaž o zanimivostih in avtorjevih zapazanjih. Kajti tega je v knjigi res sorazmerno malo, mnogo stvari pa je, ki jih avtor pove le posredno, je mimogrede. Na drugi strani pa je Stanič zbral ne samo veliko zanimivega gradiva temveč tudi stvarnih podatkov in nam jih posreduje tako, da vsaj pred bralcem objektivna slika velikega napredka, ki ga doživljajo malo znani in oddaljeni predeli Sovjetske zveze. Objektivnost in stvarnost, to sta prav gotovo poglaviti odliki te Staničeve knjige ki je ena redkih slovenskih knjig o Sovjetski zvezi, obenem pa knjiga, ki združuje tako stvarne podatke kot subjektivne, na popotovanjih zbrane vtise v zaokroženo celoto. Seveda ne smemo reči, da bi knjiga ne bila zanimiva. Napisana je dovolj zanimivo in privlačno, da jo bo slovenski bralec z veseljem, užitek in še bolj s koristnostjo prebral. Ni pa seveda to pocopis, kakor si ga običajno predstavljamo. »Onkraj Kremlja« je bolj knjiga o Sovjetski zvezi, gledani skozi oči slovenskega časnika, dopisnika. Taka kot je pomeni obogatitev tovrstne slovenske literature.

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST. Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENCNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata

PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 800 MODELOV UR

DARWIL in ARETTA

Ure znanke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

Partizanska ljudska pesem

KOROTAN:

Žrtvam iz moje čete

Ukaz! Naloga. In gremo z nemirom v prsih, vendar z žarko vneto. Po stezi tiho! In oprezno zroč korakamo z orožjem skozi noč.

V zasedi skrit sovražnik ždi. Užje! V bolesti naš tovariš zaječi. Mi streljamo nazaj, borimo se z usodo. A naš tovariš mre z besedo: »Za svobodo!«

In drugo noč smo zopet mi na vrsti, počasi stopajo junaki čvrsti. Nad zemljo nočni je pokoj razlit, a rjavi izdajalec je v poščavi skrit.

»Užgi in lezi!« kriknem. »Na rob, umiki!« Iz ust se dveh tovarišev iztrga krik. In zgrudita na tla se v bolečini, krog njih bojni hrup in šum v tišini.

In pilju sem k tovarišu, ki je omahnil. A vse zamen. »Zgubljen sem!« je še dahnil. Bil je njegov poslednji, lahni klic. Zdaj grob je tam, samotni, brez cvetice.

A v prsih nam ostal spomin bo vedno za nam, ki v mrazu in brez strehe je dosledno boril se skupno z nami za svobodo. Brez njega zdaj uživati jo drugi bodo.

ZAPISEK S SKUPŠČINE ZZB NOV V LOGATCU

Treba je okrepiti tovarištvo...

Na redni skupščini ZZB NOV občine Logatec, katere se je udeležilo 48 delegatov iz osmih združenj, so obravnavali mnoge zadeve s področja problematike borcev. Najbolj aktualna in zanimiva pa so bila vprašanja obujanja tradicij NOB, stanovanjska vprašanja in organizacija civilnih pogrebov.

Kljub temu, da je komisija za razvijanje tradicij NOB — po poročilu občinskega odbora sodeč — v minulih dveh letih storila marsikaj koristnega, je bilo v razpravi slišati glasove, da razvijanje tradicij NOB v logaški občini le ni tako, kot bi bilo treba. Logaški borci se zavajajo, da se tradicije NOB ne obujajo le z raznimi prireditvami. Delovni predsednik Jože Verbič je menil: »Na področju obujanja tradicij NOB smo premalo storili. Treba je okrepiti tovarištvo, kajti tudi to je obujanje tradicij NOB.« Z njim se je strinjala tudi tovarišica Vida Kulovčeva, predstavnica RO ZZB NOV Slovenije, ki je dejala, da smo pred časom imeli na tem področju več uspehov kot danes. Opomnila je, da se prosvetni kader tod premalo ukvarja z mladino, krivi pa smo tudi sami, ker svojim lastnim otrokom premalo prikazujemo bistvo in potek revolucije in NOB. »Tovariši, bolj pogosto obiskujmo tiste, ki so nas med vojno dan in noč hranili in nam nudili prenočišča in skri-vališča!« Tovariš Srnič pa je predlagal, naj bi tovariška srečanja prirejali tudi v krajih, ki niso znani samo po partizanskih zmagah.

Izgledi za urejanje stanovanjskih zadev borcev v Logatcu za prihodnjih nekaj let so slabi. Stanovanjska komisija je poročala, da na primernejša sta-

novanja v družbeni lasti čaka pet družin, ki stanovanja nujno potrebujejo. Na letošnji logaški skupščini so predlagali, naj bi del 4-odstotnega prispevka vezano vložili v banko, določen čas počakali in imeli bi dovolj denarja, da bi rešili vse primere. Menili so tudi, da bo treba zidati cenejša stanovanja.

Jože Simšič je v začetku razpravljanja o civilnih pogrebih dejal, da je na deželi civilni pogreb težko organizirati. Zato naj občinski odbor ZZB NOV pomaga tistem, ki tak pogreb želi. Ker imajo v Žireh posebno komisijo za pogrebe, ki dobro dela, ustanovili pa so jo bili na pobudo SZDL, se je tovarišu Ravbarju zdelo primerno predlagati, naj bi tudi ostale krajevne organizacije SZDL dale pobudo za ustanovitev tovrstnih komisij.

-78-

V ZAPOR Z GROBA

Bližala se je obletnica ustrelitve Toneta Tomšiča, 21. maja 1943. Ljubljanski skojevci so se razgibali. Skupina, ki ji je pripadel Dane Ahačič-Peter, se je odločila, da bo uredila grob in položila nanj cvetje. V skupini, kjer je bil Ahačič, je bil tudi Miroslav Princič. Njegovi starši

so imeli sredi Ljubljane cvetličarno. Zato je bilo sklenjeno, da cvetje za na grob priskrbi Princič.

Kmalu po kosilu dne 21. maja 1943 so se skojevci odpeljali na Zale, vsak zase seveda, da ne bi vzbujali pozornosti. Tudi Dane se je odpeljal s tramva-

jem. Pokopališče, kjer so ležali talci in žrtve vojaškega sodišča, tiste čase še ni bilo urejeno. Dane se je s šopkom v rokah približal grobu Toneta Tomšiča, njegova spremljevalca Milan Maraž in Miroslav Princič pa sta ga spremljala, da bi ga zaščitila pred nevarnostjo ali ga vsaj opozorila, če bi bilo nevarno.

Preden se je približal grobu, je Dane seveda opazoval okoli. Nič sumljivega ni opazil, samo na nek oddaljeni stezi sta se sprehajala italijanski oficir in mlada ženska. Toda kakor hitro se je Dane približal grobu, se sklonil nadenj in začel rahljati zemljo, so izza grmovja nadenj navallili ljubljanski policaji, tako naglo in nepričakovano, da ga Miroslav in Milan nista več utegnili opozoriti. Izkazalo se je, da tisti oficir s svojo spremljevalko ni bil navaden ljubimec lahkožive ženske, ampak človek, ki naj bi dal znak za poseg policistov. Daneta so brž obvladali in ga zvelikli na cesto, kjer je že čakal policijski avto. Odpeljali so ga na policijo na sedanji Prešernovi cesti. Pri njem so našli razen cvetja tudi slovensko zastavo z rdečo zvezdo. Z njo je nameraval okrasiti grob.

Policija je seveda takoj vedela, da Dane ni odšel h grobu Toneta Tomšiča kar na lastno pest in na lastno pobudo, zato so ga temeljito zasliševali. Dneve in noči je preživel mladi skojevec Dane, drugače dijak 1. razreda tehniške srednje šole v Ljubljani v policijskih zaporih. Polnih 47 dni... Medtem pa se je v Italiji marsikaj spremenilo. Najprej je padel fašizem, nato je sledilo vse drugo. Zato so se tudi Danetu nazadnje odprla vrata ječe.

Po italijanski kapitulaciji je Dane odšel med borce na Dolensko, v Ljubljano pa se je vrnil med prvimi v Ljubljansko brigado. Jože Zupančič

»Prepričani smo, da žrtve ne bodo zaman«

Na občinskih skupščinah ZZB NOV so v zadnjem času sprejeli več protestnih resolucij, iz katerih odmeva odločna obsodba vojne v Vietnamu in rasističnih izpadov, zlasti umora dr. Martina Luthra Kinga.

Resolucija, ki jo je sprejela skupščina ZZB NOV občine Ljubljana-Bežigrad, pravi med drugim: »Vest o nasilni smrti dr. Martina Luthra Kinga nas je prizadela toliko bolj, ker uživa ta črnski voditelj naše simpatije in polno podporo v pravičnem boju proti rasizmu in segregaciji... To je pohod najbolj mračnih in reakcionarnih sil ZDA, ki premišljeno zlorablja svobodo in izvršuje zlo-

čine nad posamezniki in nad sto tisoči ljudi v Vietnamu... Močno smo zaskrbljeni nad vsem tem, ker kot borci za svobodo vemo, kakšna je njena cena.«

Resolucija občinske skupščine ZZB NOV Izola pa pravi med drugim: »Spomnili smo se na nedavno usmrtilitev rodezijskih rodoljubov, ki so jih rasisti obesili v Salisburyju. Na enako usodo čaka še nad sto rodezijskih borcev za svobodo. Z umorom dr. Martina Luthra Kinga so rasisti samo še potrdili svoj odnos do zatiranih črncev, s tem pa izzvali upravičen gnev vsega svobodoljubnega sveta. Spomnili smo se tudi

trpečega vietnamskega ljudstva in herojske borbe vietnamskih borcev... Vietnamsko ljudstvo in njegovi borci so nam borem — bivšim partizanom — Jugoslavije ves čas svoje borbe nenehno pred očmi... Takšna agresivna politika je povsem v nasprotju s Pravicami človeka, listino Organizacije združenih narodov.«

In še stavek iz resolucije skupščine ZZB NOV Grosuplje: »Prepričani smo, da žrtve vietnamskih borcev za svobodo ne bodo zaman, kakor niso bile zaman naše žrtve v štiriletni borbi proti nacističnim okupatorjem v drugi svetovni vojni.«

Med slovenskimi bralci je še mnogo takih, ki jim ni uspelo dobiti romana T. Svetine

UKANA — I. in II. del

Zato razpisujemo prednaročilo:

- za I. del — knjiga vezana v platno, 569 strani, cena 55 N-din
- za II. del — knjiga vezana v platno, 904 strani, cena 85 N-din

Roman UKANA je prvo delo, ki opisuje špijonsko dejavnost gestapa in obveščevalno službo partizanov na Slovenskem med drugo svetovno vojno. Knjigi sta v ponatisu in izideta v septembru 1968. Avtor že pripravlja tudi zaključni, tj. III. del.

NAROČILNICA

Podpisani ..... Znamka
Kraj, ulica ..... za 0,50 din
pošta .....
naročam roman UKANA
a) I. del
cena 55,— N-din, plačljivo v dveh obrokih;
b) II. del
cena 85,— N-din, plačljivo v treh obrokih.
Informativno naročam tudi UKANO — III. del
(izid v letu 1969).
(Neustrezno prečrtaj)

Podpis naročnika

ZAVOD BOREC

KNJIGOTRSKI ODELEK
LJUBLJANA
BEETHOVNOVA 10/II

IZID ŽREBANJA

Koteks Tobus

LJUBLJANA

Obvešča vse, ki so od 1. novembra 1967 do vključno 20. aprila 1968 oddali svinjske kože, da so bila dne 20. aprila 1968 izžrebana naslednja potrdila:

TELEVIZORSKI SPREJEMNIK

so zadele številke:
030207, 086226, 127048 in 220859.

RADIJSKI SPREJEMNIK

so zadele naslednje številke:
018525, 023686, 037567, 040476, 095452, 100434, 139719, 162813, 197189 in 208377.

TRANSISTORSKE SPREJEMNIKE

so zadele številke:
000626, 002612, 023688, 035090, 042576, 052940, 053257, 063571, 057857, 064276, 066373, 075398, 081495, 107967, 131504, 147794, 150687, 157270, 160421, 182176, 193060, 202716, 204405, 218255.

KOLESA

so zadele številke:
050518, 158998, 205560.

Nadalje so bila izžrebana potrdila o oddani svinjski koži, izdana od 20. januarja 1968 do 20. aprila 1968, ki se končujejo na končno številko 71 (enaindesdeset).

Obveščamo vse izžrebance, da lahko prevzamejo dobitke od 6. maja na najbližji odkupni postaji »Koteks-Tobus«! Ob tej priložnosti čestitamo poslovnim prijateljem in vsem delovnim ljudem za praznik 1. maj.

PRAVNA POSVETOVALNICA

Imeli ste stanovanje od podjetja, pri katerem ste bili zaposleni. Bilo pa je to majhno, enosobno stanovanje, skorajda zasolino. Zaradi nemogočih razmer v službi in zaradi nizkih prejemkov, s katerimi niste mogli vzdrževati družine, ste zamenjali službo. S tem pa ste izgubili tudi pravico do stanovanja, ki vam je bilo odpovedano s pristavkom, da bo izselitev dopustna šele potem, ko vam bodo zagotovljeni najpotrebnejši stanovanjski prostori. Bili ste prepričani, da podjetje ne bo zahtevalo izvršitve sodb, ker so vam tako zagotavljali, da vas ne bodo metali na cesto. Zdaj pa ste bili klicani na sodišče zaradi izpraznitve stanovanja. Ponujajo vam zasilne prostore neke izven mesta na deželi. Teh prostorov ne morete sprejeti, ker so prvič od rok in bi bili prisiljeni, da se vsak dan vozite z vlakom v službo, do vlak pa je tudi 4 km. Prav tako bi se morala voziti tudi vaša žena, ki je zaposlena. Razen tega pa so ponujeni prostori v kmečki hiši in obsegajo dejansko eno samo sobo, medtem ko bi si morali kuhinjo zasilno napraviti v sosednji kamri. Tudi vodovod na, v sobi ni peči, električna napeljava je provizorična. Zato bi radi vedeli, ali ste dolžni sprejeti po-

nujeno stanovanje oziroma ali se boste lahko uspešno upirali preselitvi. Kmet, ki je lastnik hiše, v katero vas silijo, pa vam je tudi sicer rekel, da boste v hiši pri njem le začasno, ker ima namen ta del

Težave s stanovanjem

hiše popraviti za svojega sina, ki se bo jeseni poročil. Tako bi bili lahko že čez nekaj mesecev ponovno postavljeni na cesto.

Če vam je bilo stanovanje odpovedano s sodno odločbo, ki je postala pravomočna, potem vam gredo po odločbi najpotrebnejši prostori. Kaj so to najpotrebnejši prostori, določa zakon o stanovanjskih razmerjih. Ta pravi, da se kot najpotrebnejši prostori štejejo tisti prostori, ki varujejo stanovalce pred elementarnimi nevarnostmi in njihovo pohištvo pred okvaro. Po teh določbah zakona o stanovanjskih razmerjih bi bili taki najpotrebnejši prostori lahko tudi kletni prostori, ki ščitijo pred elementarnimi nevarnostmi, lahko tudi zasilne sobe, pomožni prostori, sobe v samskih domovih in podobno. Res je, da je sodna praksa v začetku pred leti tu-

di stala na tem stališču. Zdaj pa so vendar postavljeni strožji pogoji tudi za najpotrebnejše prostore. Predvsem velja, da morajo najpotrebnejši prostori ustrezati osnovnim stanovanjskim potrebam in da morajo biti kolikor toliko primerne za prebivanje, zlasti se, če gre za otroke. Tako morajo ti prostori imeti vsaj najpotrebnejše sanitarije, vodo, elektriko in možnost ogrevanja. Če

tega vsega ni, je že težko govoriti o prostorih, ki bi bili sposobni za prebivanje. Splošnost za prebivanje pa se danes vsekakor zahteva.

Drugo pa je pravno varstvo, ki ga najnovejša sodna praksa tudi že postavlja. Gre namreč za to, da bi v primeru preselitve takemu človeku, zlasti če ima družino, bila zagotovljena stanovanjska zaščita. To pa pomeni, da bi s preselitvijo pridobil svojstvo imetnika stanovanjske pravice in užival tako vso zaščito, ki jo daje zakon o stanovanjskih razmerjih. Sodna praksa glede tega sicer še ni povsem enotna, vendar stališče pravne zaščite vse bolj prevladuje. Kajti sicer bi se lahko zgodilo, kot v vašem primeru, da bi vas čez nekaj mesecev, če ne bi bili stanovanjsko zaščiteni, lastnik stanovanja spet postavil na cesto.

kot v času babic (in prababic)! ■ še več ■ vzmetnica z volno, ki združuje v stoletjih preizkušeni material s sodobnimi dosežki tehnike

JOGI DE LUXE Z VOLNO IN JOGI EXTRA Z VOLNO

sta novi vzmetnici za vas, ki si želite še več toplote in trdnega, zdravega spanja

IZBRALA SEM DOBRO IZBRALA SEM Jogi

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Nemcev in »Mongolov« je bilo kakih deset, vodil jih je mlad oficir. Ponudil sem jim žganje, čeprav so me topli. Odgnali so me proti Medani, bil sem že pred zidom, da bi me ustrelili, pa so si premislili. Moral pa sem jim nositi strelivo. Znal sem nemško, zato sem se spustil v pogovor z oficirjem...

Vedel sem že, na katere strune moram brenkati, če se hočem izmazati. Govoril sem, kako Slovenci nismo proti Nemcem, ampak proti Italijanom, ki so nas zaslužili po I. svetovni vojni. Ko je vprašal, kje sem se naučil nemško, sem mu rekel, da sem bil star 15 let, ko se je začela vojna in da sem torej hodil še v avstrijsko šolo. Da, takrat, ko je bila pri nas Avstrija, so bili zlati časi... Tudi oficir, ki je bil doma iz Dunaja, je vedel povedati, da se je njegov oče bojeval na soški fronti. Čeprav sem mu citiral celo staro avstrijsko himno in se izdal za pristaša Avstrije, ki naj bi bila po vojni spet v teh krajih, vse skupaj oficirja ni ganilo in me ni izpustil.

Ob zori smo bili že v Krminu in še istega dne so me z vlakom odpeljali v Gorico. Dva vojaka sta me spremljala, spet sem jima pihal na dušo, pa vse zaman. Oddala sta me na vojaškem poveljstvu, od tam so me poslali v zapor. Dvakrat so me zasliševali, če sem Mikulin ali nisem, jaz pa sem trdil, da sem Simčič in na tem vztrajal. V zaporu jih je bilo dosti, ki so me poznali, toda dogovorili smo se, da sem tudi zanje Simčič. Med njimi ni bilo izdajalca. Nemci so me zasliševali s pomočjo tolmača, toda upravljal sem se, češ da tolmač ne zna jezika in da tolmači v mojo škodo. Zato so me pretepli, češ da nisem vreden, da govorim nemško.

Kmalu se je nabralo toliko zapornikov, da niso vedeli več kam z nami. Zato so organizirali transport. Iz Gorice smo se peljali v Videm, kjer so nam priključili še dva vagona jetnikov. Nato pa prek Trbiža proti Avstriji, v nemška taborišča...

Že v Gorici sem med pretepanjem izkoristil zmedo in skočil v prvi vagon za lokomotivo v neki nedoločeni slutnji, da bo tam bolje. Nisem se zmotil.

Furlani, ki so jih pripeli k vlaku v Vidmu, so med vožnjo dvignili s poda desko in pobegnili. V Beljaku je spremstvo to ugotovilo, spet je nastala zmeda. Preostale Furlane so razdelili po beljaških zaporih, en vagon pa so nas porinili v Celovec. Medtem so ves transport odpeljali v taborišča.

Bil sem v prvem vagonu za strojem in zato je imel ravno naš vagon to srečo, da so ga poslali z nami vred v Celovec. Po dobrem tednu so nas odpeljali v tovarno akumulatorev v Bistrici v Rožu na prisilno delo.

Tudi tam nisem bil dolgo. Neka kmetica je prišla prosit, če bi ji dali nekoga, ki zna nemško in ki je večš kmečkega dela. Prijavil sem se, saj sem upal, da bom lahko pobegnili.

Odslej me je vsak dan spremljal poseben vojak na delo, stražil med delom in me spet pripeljal nazaj. V vasi, kjer sem delal, je bila močna posadka, zato so bili vojaki, med njimi tudi moj stražar, precej brez skrbi. Povezal sem se z domačimi dekleti, prinesle so mi v hlev nahrbtnik in spravile mojega stražarja v gostilno, jaz pa sem jo znova popihal.

Bilo je junija 1944, kar pomeni, da sem bil ujetnik komaj 4 mesece. Prišel sem v Zapadno-koroški odred, kjer me je takoj spoznal neki Dalmatince. Tudi komandant, neki Ljubljancan, me je poznal iz Briško-beneškega odreda. Tako sem spet kar takoj postal obveščevalec. Tam sem tudi zvedel, kako so v štabu Briško-beneškega odreda dobili iz goriških zaporov vest o tem, da so me ustrelili.

Septembra 1944 so me poslali v Ziljsko dolino na obveščevalni center IV. sektorja, ki se je imenoval tudi »Stern«. Tam sem preživel vso zimo z domačimi partizani, bil sem tudi v taborišču v »Kamenitem morju«. Ob koncu vojne pa sem se znašel na Borovelskem mostu, kjer je padlo toliko naših. Na angleškem tanku sem se tudi pripeljal v Celovec, zdi se mi, da sem bil prvi.

Iz Celovca so me premestili v Maribor, od tam v Ljubljano, nato sem bil nekaj časa v Trstu pri tisku. Ameriška policija me je začela preganjati, nisem več mogel v domače kraje, kjer sem se mislil nastaniti, da bi nadaljeval dvajsetletni boj za svobodo in priključitev k Jugoslaviji. 1946 sem se vrnil v Ljubljano, potem ko sem ušel ameriški policiji. Kmalu sem se znašel na mladinski progi, potem pa sem opravljal razne druge službe.

Ko bodo ljudje brali te moje spomine na razburkano življenje in hude čase zatiranja našega življa, se bodo najbrž mnogim rečem čudili, pričakujem, da marsičemu niti verjeti ne bodo.

Jaz pa sem zadovoljen, da sem lahko škodoval sovražniku na tako občutljivem kraju kot je policija in da sem po svoje prispeval k naši svobodi, kolikor sem pač mogel. Bralci naj sami presodijo, če sem storil svojo dolžnost kot Slovenec in komunist.

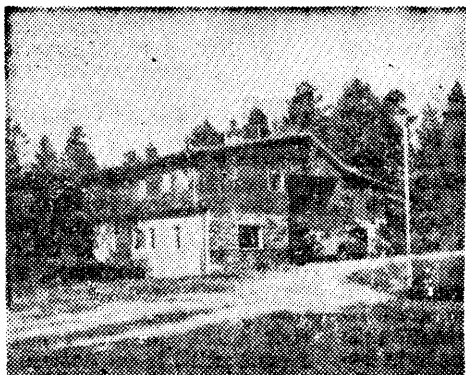
KONEC

TRGOVSKO GOSTINSKO PODJETJE

ŠKOCJAN

RAKOV PARTIZANSKA 1

● ZANIMIVOSTI: V Cerknici ostanki tabora proti turškim vpadom z dvema stolpoma in obzidjem, v katerem je tudi cerkev v gotičnem slogu. V 2 km oddaljenosti Zelaščka cerkva z edinstvenim tlorisom v obliki detelje. Na 45 minut oddaljenem Gradšču (888 m) sledovi keltskega naselja. — Izletišča: Preslajšče CERKNIŠKO JEZERO, ki doseže pri velikih nalihi površino 26 km². Voda odteka po mnogih ponikih (najbolj znani sta Velika in Mala Karlovica) in podzemskih odtokih v RAKOV ŠKOCJAN,

priporoča vsem organizacijam in članom Zveze združenj borcev NOV Slovenije obisk Rakovega Škocjana. Izredne naravne lepote.

zanimiv naravni park sredi gozdov. Več kraških pojavov, podzemskih jam, veliki in mali naravni most, ostanka udrtga svoda jame, pod katerima teče potok Rak. — KRIZNA JAMA pri Ložu, vodna jama z 22 jezerc in lepimi kapniki. — STARI TRG, središče Loške doline, kjer pritegne turistov lep spomenik žrtvam iz NOB na Ulaki, izvir Obrha pri Vrhniki, predvsem pa grad SNEŽNIK, obnovljena renesančna zgradba s 4 stolpi, strešnimi linami, obrambnimi hodniki, vodnim jarkom in mostom. — BLOKE: prostrana, valovita, nad 700 m visoka planota, z ugodnimi smučskimi tereni. Zaradi ugodnih snežnih razmer se je to razvilo smučanje že zelo zgodaj. Po zapiskih zgodovinarja Valvasorja iz leta 1689 so prirejali domačini že takrat tekmovalna v smučskih veščinah. — ZILCE: 846 m visoka vas na Vidovski planoti, primerna za klimatsko letovanje. — SLIVNICA: 1114 m visok razgledni vrh s planinsko postojanko, dostopna tudi z avtomobili. Ima odlične smučske terene. Zaradi sklenjenih gozdnih površin, največjih v Sloveniji, so lovci revirji bogati divjadi (medved, divji prašič, jelen, srnjak, divji petelin). Jezero in njegovi pritoki so znani po ribolovu: ščuke, postrvi, lipani in druge ribe, in lovu na divje race ter druge vodne ptice. — PRENOČEVANJE: Restavracija »Jezero« v Cerknici, restavracija »Rakov Škocjan« s turističnimi hišicami, gostišča in privatne sobe. Vse turistične usluge: prenočevanje, prehrana, nabava lovskih in ribolovskih dovolilnic, menjavo tujih plačilnih sredstev in drugo posreduje TURISTIČNI INFORMACIJSKI BIRQ V CERKNICI.

Takole nam je pisala Zdenka Povše iz Kampika: »Če boste moj prispevek objavili, mi bo to v veliko spodbudo in potrdila se bom, da bom še kdaj sodelovala v »TV 15«, ki ga zelo rada berem. Pozdravljam tudi novo rubriko za mlade bralce!«

Zdenka, hvala za pismice in prispevek, ki ga objavljamo v današnji številki.

Oglasil se je kaj! Saj življenje s svojimi radostmi in tegobami, s svojo preteklostjo in sedanjostjo samo ponuja gradivo za pisanje. Pa ne samo to. Mladi kaj težko najdete primerne in potrpežljivega poslušalca in se nimalokrat najlaže zaupate papirju, kajne?

Torej kar pogumno, naša mlada sodelavka. Skrbno prisluhni utripu življenja, zapiši in pošlji!

UREDNIŠTVO

Radi bi živeli v miru

V sobi je prijetno toplo. Sedim ob peči, poslušam zadnje radijske vesti in razmišljam...

Tudi v sobi družine Brown je toplo. Gospod in gospa še ukvarjata s piščkoma. Njuna otroka, Tom in Alice, ljubkujeta mucko. Ne vznemirjajo jih vesti o trpljenju daljnega vietnamskega ljudstva, saj je Tom še majhen.

Sredi močvirja blizu Saigona na leži John, eden izmed mnogih ameriških vojakov v Vietnamu. Misli mu uhajajo domov. Sit je te umazane vojne, sit je nenehne ubijanja.

Ko tako razmišljam, se v meni porodi nekaj velikega, upornega. Sama ne vem, kaj je to. Odšla bi tja v Ameriko in povedala L. B. Johnsonu, kako krut je... A sem le neobogljeno bitje, ki tega ne more doseči.

Ne razumem ljudi, ki skrbijo za poptele pse... in z molkom odobravajo zločine nad nedolžnim ljudstvom.

Ne razumem!

Vedno več je držav, ki zahtevajo ustave te vojne, vsak dan je več protestnih zborovanj mladine, ki sočustvuje z ubogim vietnamskim ljudstvom, vedno močnejši je glas protesta... Vojna pa se nadaljuje.

Ne razumem!

Vprašujem vas, ki ste za vojno, ste gluhi in slepi?

Kdo bo kriv, če se z Vietnamom zgodi kot s Hirošimo? Kdo bo kriv, če se ta vojna razplamti v svetovni požar? Mar vas ne presune slika

mrtve matere in jokajočega otroka? Se ne zavedate, da ubijate ljudi, ki imajo prav tako pravico do življenja? Zakaj brezobzirno uničujete ljudstvo, ki želi le pad svo-

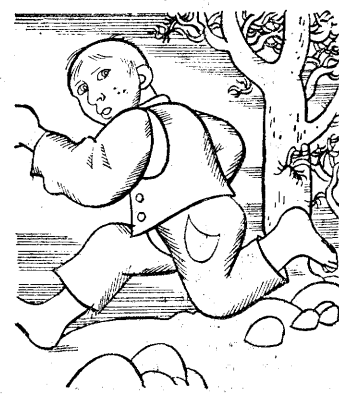
Zgodilo se je na Cerkljanskem

10. junij 1944.

Po kolovozu je proti vasi Lazec pri Cerknem prihajala četa Nemcev. Bili so oboroženi do zob. Ko so prišli v vas, so spraševali po banditih. Vaščani so jim povedali, da jih ni. Nato so Nemci dejali, naj čimprej poberejo iz hiš, kar morejo, ker bodo vas zažgali.

Moja stara mama, stric in ata so pripeljali iz hleva kravo in debelega prašička, ki je imel črne in bele proge. Iz hiše so prinesli še nekaj najnujnejših stvari in hitro zbežali proti bližnjemu gozdičku.

Ko so našli prvo varno zatočišče, so se ustavili. Krava in prašiček sta se tesno stiskala k stari mami in trepetala, ko da bi čutila, kako krut

bodnim soncem samo krojiti svojo usodo?

Mi, ki vas prosimo in opozarjamo, ne želimo nositi teže bremena posledic. Zato prisluhnite našim besedam: radi bi živeli v miru.

Zdenka Povše,
Kamnik,
Kranjska cesta 4 b

je sovražnik. Tudi drugi so prestrašeni opazovali, kako gori vas. Bilo je grozno. Od vročine so se veje dreves kar lomile.

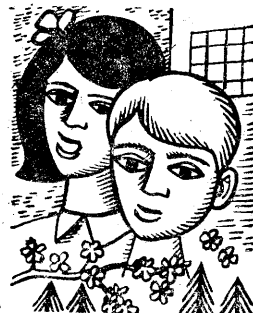
Noč so prebili na prostem. Drugi dan je prišla k moji stari mami Marija Močnikova — njena hiša ni pogorela — in jo povabila, naj se s stricem in atom nastani v njihovi podstrešni sobici.

Tako so moja stara mama, stric in očka ostali brez lastne strehe nad glavo.

Na hribu so še sedaj ostanke pogorele hiše.

Mirjam Dežela,
5. razr. osn. šole
Jožeta Mihevc
v Idriji

Kotiček mladega rodu

Mednarodno sodelovanje bivših borcev

Delegacija ZZB NOV na obisku v Indiji, Pakistanu in ZAR

Na povabilo indijske zveze bivših borcev je 11. aprila odpotovala delegacija ZZB NOV Jugoslavije v New Delhi. V delegaciji sta predsednik zveznega odbora ZZB NOV Djuro Pucar in sekretar tega odbora Mirko Kaležić. Na povabilo borčevskih organizacij Pakistana in ZAR bo delegacija obiskala tudi ti dve deželi.

Pričakovati je, da bo v pogovorni delegaciji ZZB NOV s predstavniki borčevskih združenj Indije, Pakistana in ZAR na prvem mestu reševala problem univerzalnega sodelovanja med organizacijami borcev in

aktivnost organizacij borcev, da bi čim učinkoviteje prispevali k miru, enakopravnemu mednarodnemu sodelovanju in na-

Bivši jugoslovanski interniranci protestirali pri ministru za pravosodje ZR Nemčije

Ko so v ZR Nemčiji pred kratkim izpustili na svobodo vojna zločince Kapesiusa in Mulka, je komisija bivših političnih zapornikov, internirancev in deportirancev zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije poslala ministru za pravosodje ZR Nemčije Gustavu Heinemannu protestno pismo. V njem ugotavlja, da sta bila Viktor Kapesius in Robert Mulk esesovska funkcionarja, ki sta zakrivila več zločinov nad interniranci v Osvieciimu.

sprotovanju politike sile in agresije v Vietnamu in na Bližnjem vzhodu. Pogovorili se bodo seveda tudi o zadevah, ki se nanašajo na sodelovanje ZZB NOV z združenji teh dežel v mednarodnih organizacijah bivših borcev.

V svojem pismu opozarja tudi na priporočilo 22. zasedanja generalne skupščine ZN, v katerem je rečeno, naj vlade do konca konvencije o nezastaranju vojnih zločinov in zločinov proti človečnosti ne izvajajo nikakih zakonskih ali drugih ukrepov, ki bi bili v nasprotju s to konvencijo.

Veliko mednarodno zborovanje proti neonacizmu v Dachau

V Rimu je bil v marcu sestanek predstavnikov odporneške gibanja (FIR) 16 evropskih dežel. Na tem sestanku so razpravljali tudi o obnavljanju fašizma in nacizma. V tej zvezi so sklenili sklicati 23. junija v Dachau mednarodno zborovanje proti nacizmu. Kot kraj svojega protestnega zborovanja so zastopniki odporneške gibanja iz 16 dežel izbrali zato Dachau, ker je tam bilo prvo koncentracijsko taborišče za nasprotnike nacizma in kjer jih je na desettisoče tudi pomrlo.

V resoluciji, ki so jo pripravili za zborovanje, naglašajo zaskrbljenost sprčo obnavljanja nacizma v Zvezni republiki Nemčiji in opozarjajo nekdanje borce odporneških gibanj in žrtve nacizma na obstoječo nevarnost. Zato pozivajo, naj bi povsod odpravili zastaranje vojnih zločinov, ki jih je vse treba brezpogojno kaznovati.

Na svojem sestanku v Rimu so zastopniki FIR iz 16 evropskih dežel obsodili ameriško agresijo v Vietnamu in pozivali na mirno ureditev zadeve.

OKROGLE
IN
OGLATE

● Iskreni Brown... Bivši britanski minister za zunanje zadeve George Brown je, ko je bil še minister, odvrnil na očitke, da se je britanska laburistična vlada z zelo strogimi prisilnimi varčevalnimi ukrepi izpostavila preizkušnji: »Ne, vlada se ni izpostavila preizkušnji, pač pa ste pred preizkušnjo vi, britansko ljudstvo...«

● Televizija iz drugega zornega kota... Zavod za raziskavo javnega mnenja v Zahodni Nemčiji je ugotovil, da 54% gledalcev televizijskih programov v času predvajanja programa zadržema. Psihološki strokovnjak omenjenega zavoda Karl Günther takole sodi o tej zadevi: »Bilo bi pretirano razglasiti televizijo za uspešno sredstvo, vendar pa lahko zanesljivo trdimo, da televizija močno prispeva k odpravi nespečnosti.«

● Huda mati. Wilhelmina Ekelmann, Nemka iz Kölna, mati enajstih otrok, težka 110 kg, je bila nedavno obsojena na 6 mesecev zapor, ker je pretepala svoje otroke. Wilhelmina je znana po tem, da jame pretepati otroke, ko se razbesni. Tedaj ji nihče ne more do živga. V poslednji »družinski bitki« je knočkotala svojega najstarejšega sina Karla — mladinskega prvaka v boks...
● Muhaste lorovike... Bivši britanski minister za zunanje zadeve Selwyn Lloyd je napisal o politični karieri: »Če dolgo počivaš na lorovovem listju, se to spremeni v — kaktus...«

● Nasvet politikom... Francoski politik Edgar Faure je rekel v neki diskusiji po radiu: »Če pride politik v zagato ter mora proti svoji volji o čem odločiti, je bolje, da odgovori: 'Ne', ker je lažje, ne' spremeniti v 'da', ko 'da' v 'ne'.«

● Nič novega pod soncem... »Če boste dovolj dolgo hranili staro obleko, bo spet sodobna, kajti večerajšnje res zastari, predvečerajšnje pa se neizogibno vrne,« je napisal nemški pisatelj Hans Habe v romanu »V imenu hudice«.

● Življenje je kratko kakor sekunda, nešete posamezne sekunde pa so, vsaka zase, dolge kakor celo življenje,« je rekel neki stoletnik, ki je moral pozimi čakati na zamujeni vlak v nezakurjeni postajni čakalnici.

● Psihološki oglas... Neki Charles Williams iz Bornemoutha v Angliji je odprl pralnico. Dela je bilo čez glavo. Williams je dal v časnik oglas, s katerim je skušal dobiti perice. Zaman! Na oglas se ni oglašil nihče. Williams se ni vdal, objavil je nov oglas, ki se je glasil takole: »Iščemo za dobro plačano delo mlade ženske, ki želijo shujšati.« Poslej je lahko zaposlil komaj — stoti del priglasenih prostilk.

● »Denar govori, toda »zbogom« reče samo norcu.« je napisal v romanu »Lakota« irski pisatelj Liam O'Flaherty.

Kdor zdravje ljubi,
ne pije veliko.
Če pa pije,
pije Hermeliko!

IMELI SMO
LJUDI...

FRANC PERDAN

1. februarja 1968 nas je v 61. letu starosti za vedno zapustil Franc Perdan. Bil je sin železniškega kurjača, znanega po revoluciji in revolucijah. Vzgan v naprednem duhu se je tudi sam kaj kmalu vključil v boj za delavske pravice. 3. avgusta 1941. leta je bil zaradi sodelovanja v KP zaprt in interniran v Italijo. Po kapitulaciji Italije je pobegnil iz zaporov. Nato je prek Barlja, kjer se je priključil tam ustanovljenim enotam NOB, odšel v Afriko in se vrnil v domovino kot pilot-borec ter kot tak tudi sodeloval v bojih na Šrmski fronti. Bil je nosilec več odlikovanj in po osvoboditvi član ZKJ in ZB. Med soborci in tovariši je bil zelo priljubljen, saj je bil vedno pripravljen pomagati vsakomur. Naj mu bo lahka slovenska zemlja!

V Zahodni Nemčiji spravijo brez milosti za zapuščeno vsakega zalotnega pijanega voznika motornega vozila. V tej deželi pride na vsake pet voznikov po en voznik na črni policijski seznam. V omenjenem seznamu je doslej že vpisanih tri milijone imen. V ta seznam vpisujejo vsak dan povprečno petnajst tisoč novih imen.

Ružica Nešović iz planinske vasi Suvi dol pri Tušini je vse življenje preživela pri ovčah. In nje življenje ni kratko. Nedavno je Ružica dopolnila 120. leto, ovce pa pase od svojega četrtega leta. Nenehno življenju na svežem planinskem zraku in uživanju večnosti mlečne hrane se mora razvaliti, da je v tako visoki starosti še kar krepka, da dobro vidi in sliši in da ima malone še vse zobe.

Izdatki ZDA za vojno v Vietnamu so znašali po uradno odobrenih postavkah vojaškega proračuna: za leto 1965 103.000.000 dolarjev, za 1966. leto 5.812.000.000, za 1967. leto pa že 19.419.000.000 dolarjev. Poleg tega so bili nekajkrat

DOBRO JE, ČE VESTE

odobreni še izredni dodatki v vsoti nekaj milijard dolarjev. Za 1968. leto je za vojno v Vietnamu predvidenih v proračunu 21.900.000.000 dolarjev izdatkov, kar znese za vsak dan približno 60.000.000 dolarjev!

Rekord na rekordom! Nedavno smo poročali o številu učencev in osnovni šoli v Levinku pri Sokobanji, ki ima vsega 18 učencev, v enem razredu pa samo dva učenca. Pripomnili smo, da gre za nerazveseljen rekord. Osnovna šola v Lipovcu pri Ražnju pa je ta rekord posekala. Ta šola ima namreč samo 12 učencev, v prvem razredu pa samo — enega učenca!

Mehanična sila morskih in oceanijskih valov je, ko se zaganja ob obale, izredno velika. Odvisna je od višine in dolžine valov ter od hitrosti, s katero valovi drvi. Valovi drobijo pri zaganjanju ob obalo še tako trde skale. Mehanična sila valov so prvič izmerili ob škotskih obalah ter ugotovili, da doseže le-ta enak pritisk kakor pritisk 37 ton na en kvadratni meter. V Severnem morju bijejo valovi ob obale s silo 70 ton na kvadratni meter. V Špankem pristanišču Bilbao so valovi premaknili orjaško skalo, težko 1.700 ton, v škotskem pristanišču Wicku pa so valovi ob nekem hudem neurju, premaknili pristanski nasip, težak 2.600 ton.

V Sahari se, v globinah od 2000 do 3000 m, razprostira pravo morje hladne sladke vode. Na prostoru, razsežnem 840.000 kvadratnih km. To blago neprepeljivo vrednosti zajema prostornino, obsega joča približno 30.000 milijard kubikov vode in sicer deloma v alžirskem območju (500.000 kv. km), deloma na tuniškem območju (60.000 kv. km) in deloma na libijskem območju (180.000 kv. km).

Naziv: gotski v strokovnih izrazih »gotški slog«, »gotška arhitektura«, »gotika«, itd. ni v nikakršni neposredni zvezi z Goti, germanskimi plemeni, ki so izginila že v zgodnjem srednjem veku. Vzdevek: gotski so za določeno vrsto arhitekture prvi uporabljali italijanski humanisti, hoteli tako označiti nekaj, kar jim ni všeč, nekaj, kar jih spominja na Gote oziroma barbare. Novemu slogu so vzdeli ime: gotski prav zaradi tega, ker so bili — po njihovem mnenju — Goti glavni krivci propada rimskega cesarstva.

Meščani brazilskega mesta Po- ra določajo ponavadi čas — po dežju. Kadar napovedo npr. se- stanek, pravijo skoraj vedno: »Dobro, pred prvim jutranjim dežjem!«, kar pomeni: okrog desetih predpoldne. Ali pa pravijo: »Prav, po drugem popoldanskem dežju!«, kar pomeni: ob šestih popoldne. To je možno, ker obiskujejo me- stece Foró podnevi skoraj vedno ob isti uri kratkotrajne plohe.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 — Tisk in klišej- jana. CZP Ljudska pravica. Ljubljana. Kopiratelj 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna šte- vilka stane 40 din oziroma 40 N-par. Za izposojenost stane »TV 15« 30 N-din. Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritišče, p. predal 508-XI. ali na čekovni račun pri Na- rodni banki 501-8-29 — Tele- fonske številke: Glavni in od- govorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

HIMMLER NAREDI SAMOMOR

Tiste dni se je zgodilo nekaj nepričakovanega: Hitler je kaznoval esesovce. Šesta Panzer-armee Seppa Dietricha, v kateri so bile štiri oklepne esesovske divizije in šest divizij Wehrmachta, je doživela hud poraz v spopadih z Rdečo ar- mado — v neprijetnih vremen- skih razmerah. Hitler ni do- vil olajševalnih okoliščin. »Ese- sovci morajo umirati na položaj- ju.« Zato je ukazal, naj bo eno- ta, ki je nosila njegovo ime — Leibstandarte Adolf Hitler — kaznovana tako, kar je po nje- govem največje ponižanje: nje- nim članom so z rokami po- trgali našitke z napisom Adolf Hitler, znamenje najvišje časti. 27. marca je Himmler posredo- val to Hitlerjevo povelje, ki pa je izzvalo hudo ogorčenost med esesovci, ki so preživeli boje. Oficirji in vojaki so si sami strgali našitke, z njimi napol- nili nočno posodo, ji dodali ro- ko padlega esesovca, na kateri je bil še zmerom našitek, potem pa vse skupaj poslali Himmler- ju.

Prišel je polom. 2. aprila se je Himmler v bolnišnici, v ka- teri je ležal, sestal s švedskim grofom Bernardottom od Med- narodnega Rdečega križa. Ber- nardotte si je prizadeval za čim hitrejšo nemško predajo, toda za Himmlerja so imeli ti sestanki drugačen pomen. Se zmerom je bil prepričan, da bodo zahodni zavezniki z njim sklenili mirovno pogodbo, da ga bodo

imeli za spoštovanega vrednega državnika in voditelja, ki naj bi se z njimi bojeval proti Sov- jetski zvezi. Menil je namreč, da je takšna vojna nezogibna. Tedaj so prednje straže zavez- nikov že osvobodile taborišča Bergen-Belsen, Buchenwald in Dachau.

Himmler je zadnjikrat videl Hitlerja 20. aprila 1945, ko je fñhrer v svojem bunkerju praz- noval šestinpetdeseti rojstni dan. Vsi nacistični voditelji so bili na praznovanju. Himmler je Hitlerju stisnil roko, potem pa mu rekel, naj odpotuje iz Berlina in se skrije v »gorsko zavetišče«, toda diktator tega ni hotel niti slišati. Hotel je ostati v prestolnici. Vodja esesovcev je potem odšel v Wustrow, kjer ga je pričakoval Walter Schel- lenberg, njegov zaupnik. Himmler je vedel, da Hitler ne bo prišel živ iz bunkerja, zato je sklenil prevzeti oblast ter se s posredovanjem Bernardotta po- vezati z zavezniki. Toda zadeva je prišla na uho Hitlerju in dobil je enega zadnjih slov- nih napadov besa: izdal ga je tudi »zvesti Heinrich!« Hitler ni mogel storiti drugega, kot da je Himmlerju odvzel vse funkcije (ki so bile sicer čisto teoretične- značaja), iz masčevalnosti pa je dal ubiti Fegeleina. Himmlerjevega sodelavca in svaka Eve Braun. Sorodstvo ni zaleglo: Fegelein je zamen pro- sil Evo Braun, naj ga reši. Hit- ler se je tresel od besa in uka-

zal, naj ga takoj ustrelijo. Te- daj ni bilo sodišč, bil je samo še vreseč glas: »Ubijte ga!« Fegeleina so potisnili iz bun-

NEKDANJI ESESOVCI SE DANES PRIREJAJO ZBOROVANJA, NA KATERIH OBUJAJO SPOMINE NA NEKDANJE SLAVNE DNI. NASA SLIKA JE Z ZBOROVANJA V KARLBURGU 27. IN 28. JULI- JA 1967. STUJI GENERAL KURT MEYER, POVELJNIK ESESOVSKIH OKLEPNE ENOTE, V PRVI VR- STI PA SEDI GENERAL PAUL HAUSER, ORGANIZATOR PRVIH ESESOVSKIH VOJASKIH ODDEL- KOV. NEKDANJI ESESOVCI IMA- JO SVOJO ORGANIZACIJO, KI SE IMENUJE »HLAG«. POLEG OMEMENIH ŽIVITA SE TALE POMEMBNEJŠA POVELJNIKA »CRNEGA KORPUSA«: PRINC JOSIAS ZU WALDECK UND PYRMONT TER BARON KARL VON EBERSTEIN, PRVA ARISTO- KRATA, KI STA VSTOPILA V SS IN DOBILA VIŠOKE ČINE. V ZAFORU JE GENERAL WOLFF, KI JE BIL POVELJNIK ESESOV- CEV V ITALIJI.

kerja, vojak mu je z brzostrel- ko prereseal hrbet in se vrnil v bunker.

Ker je bil tudi Hermann Göring proglasen za izdajalca, je Hitler v oporoki določil za svo- jega naslednika admirala Karla Dönitza. Tako so se podirje Himmlerjeve sanje o tem, da bi postal fñhrer. Toda v usodo se še ni vdal. 6. maja je po ti- stem, ko je izjavil, da namera- va ustanoviti neodvisno vladu v Schleswig-Holsteinu, prišel k Dönitzu, z njim pa skupina ese- sovskih telesnih stražarjev. Pred vhom so jim zaprli vrata orjaški stražarji. Himmler je sam vstopil v Dönitzovo so- bo. Admiral je imel na pisalni mizi revolver, ki ga je skrival pod papirji. Himmler se je pri- šel pogajati kot enakoveren partner, toda Dönitz mu je dal pismo, v katerem je bila zahva- la za vse njegovo delo, obenem pa tudi razrešilnica. Himmler je vstal, salutiral admiralu in odšel v predsobo. Od tistega trenutka ni bil nič. Obril si je brke, se vozil s svojim merce- desom v bližini danske meje, spal na prostem ali v železni- škini čakalnici, oblečen v ci- vil, pri sebi pa je imel ponare- jene dokumente. Levo oko je imel zakrito. Spremljalo ga je kakšnih dvajset v civil obleče- nih esesovskih oficirjev, katerih vrste pa so se čedalje bolj red- čile.

Na ponarejenih dokumen- tih, ki jih je Himmler nosil s seboj, je pisalo, da ga je voja- ško sodišče obsodilo na smrt zaradi malodušnosti. Vodja esesovcev se je hotel prikazati kot ubog nemški državljani, ki ga preganjajo nacisti, toda pote- gavišča se je končala 23. maja ob dveh popoldne. Tedaj ga je zaustavila angleška vojaška enota. Himmler je spoznal, da se ne more več skrivati, zato si je odkril oko in si nataknil na- oči. Povedal je, da je Hein- rich Himmler, potem pa je po-

goltnil ampulo s ciankalijem. Umrl je v nekaj minutah in dva dni je njegovo truplo ležalo v Interrogation Campu 031 (taborišče, v katerem so zavez- niki zasliševali vse sumljive Nemce). Potem je narednik Ed- win Austin zvil truplo v po- njavo, ga povezal s telefonsko žico ter ga pokopal na skrivnem mestu nekje pri Lüneburgu. Austin je bil pred vojno sme- tar v nekem angleškem meste- cu. Ko je opravil svojo dolžnost v Lüneburgu, je dejal: »Tako mi je, kot da bi pokopal kup nesnage.«

Heinrich Himmler je umrl v angleški uniformi: po preiska- vi so mu namreč vzeli obleko, ki so jo skrbno pregledali, če ni v njej kakšen zaupen doku- ment, dali pa so mu uniformo angleškega prostaka.

Umrl je kot samomorilec in to je dopolnilo grotesknost nje- govega konca. Ko je bil na ob- lasti, je bil namreč hud na- sprotnik samomora: trdil je, da esesovec ubija ali je ubit, sam po sebi življenja ne sme vzeti... Novica o njegovem samomoru se je razširila po svetu in ame- riska revija »Life« je priobčila sliko njegovega spačenega obra- za. Nekdo je o samomoru obve- stil tudi nemške ujetnike v zbirnem taborišču.

Med njimi je bil tudi eseso- ski oficir, ki je potem napisal takšno sporočilo: »Eden mojih najboljših prijateljev je naredil samomor, ko je zvedel, da ga je žena prevarala. Reichsfñhrer mu je tedaj odvzel vse časti in dal prečrtati njegove ime s sez- nama esesovskih vojakov. Zdaj pa je sam hotel pobegniti k sovražniku kot junak iz krimi- nalnega romana. In ko je bil

ujet, se je naš Reichsfñhrer raje zastrupil, namesto da bi odgo- varjal za svoja dejanja pred zmagovalci. S tem bi morda rešil vsilic nekaj sto ljudi, ki so samo opravičali svojo dolž- nost.« Potem ko je napisal pi- smo, se je oficir obesil v tabo- rišni latrini.

»Črni korpus« je po vsej Evropi počasi razpadal. Eseso- vci so metali proč svoje unifor- me, iskali zdravnike, da bi jim odstranili tetovirana znamenja na rokah, ter se mešali med množice beguncev. Nekateri med njimi so naredili samomor v uniformi, še prej pa vzklí- kali Hitlerju, nekatere so v ta- boriščih pobili zaporniki, ne- kateri pa so se poskrili po goz- dovih in pri prijateljih ter ko- vali načrte za beg v Ameriko.

Velikanska vojska klavcev se je skrivala v temi, skušala se je izginiti, se zakopati pod zem- ljo. Ravno tedaj so žalostne roke izkopavale iz zemlje na tisoče trupel, ki so jih pobili nacisti. Pod nekim drevesom v Vogezih v Franciji so našli za- kopane tri steklenice, polne papirja. Na listih so bile pesm- židovskega pesnika:

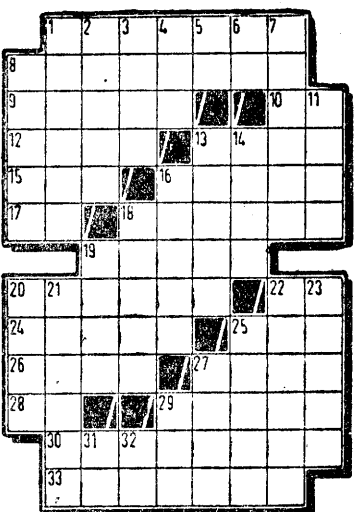
»Kako naj pojem, ko je svet prazen? Kako naj igram z zvezanimi rokami?

Kje so moji mrtvi? Iščem svoje pobite sorodnike na kupih smeti, na kupih pepela. Bog, povej mi, kje so!«

Cetudi bi bilo mogoče odgo- voriti, pesnik tega ne bi mogel slišati: Izak Katzenelson je 30. aprila 1944 umrl v koncentracij- skem taborišču Auschwitz »ku- paj z najstarejšim sinom, ki je imel osemnajst let.

(Nadaljevanje prihodnjici)

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. vulgarno ime za ročne bombe, katere so »pobirali« partizani na bodeči žici ob meji med Italijo in Nemčijo, 8. ime za položaj na partizanskih ednicah, ki je bil tesno povezan s komisarjem, 9. pisemske kazni, 10. kratka za »tangens«, 12. revolver na »bobene«, katerega so često uporabljali tudi partizani (orig.), 13. zbiranje, 15. oče, 16. ime narodnega heroja Klavca, ki je bila ustreljena v Mariboru leta 1941, 17. grška crka, 18. rimski ce- sar, ki je najbolj razširil imperij

in je za časa njegove vladе do- segla znanost in umetnost veliki razvoj (M. Ulpij), 19. tuja menica, 20. ime irskega pesnika in pripad- nika ilirskega gibanja (Vraz), 22. ploskovna mera, 24. drugo ime za rastlinsko zajedavko snet, 25. ime filmske igralke Gardner, 26. pri- padnice evropskega naroda, 27. del roke, 28. italijanski splošnik, 29. vr- sta lkanine, 30. partizanski ime Alberta Jakopiča, predsednika pred- sedstva CK ZKS, 33. nadomestek.

NAVPIČNO: 1. pritok reke Niger v Nigeriji, 2. zgodovinsko in indu- strijsko mesto v Italiji, provinca Bologna, 3. utrdba, del trdnjave (tutjaka), 4. organ vida, 5. oznaka za neznanca, 6. oziromi zaimek, 7. čis- lo premoženje, gotovina, 8. priimek narodnega heroja, politika itd. iz Bosne (Djuro, part. ime Stari), 11. stara lekarniška utež, 13. dragocena kovina, 14. mestec ob Donavi na južnem Madžarskem, kjer je Rdeča armada forsirala reko in napravila mostičke za nadaljnji prodor proti Budimpešti, 16. ptiča »stacija«, 18. rastlinske bodice, 19. oklepno vo- zilo, 20. slog, 21. medicinski izraz za prsni koš, 22. kromova rudnina, ki ima ime po gori blizu Beograda, 23. ranocelnic, 25. pritok reke Kon- go, 27. dviganje, 29. število, 31. ko- mični znak za zlato, 32. kratica za »juniora«.

REŠITVE PREJSNJE KRIŽANKE
VODORAVNO: 1. Ludolf, 7. Ala- rih, 13. eremit, 14. neroda, 15. pame- t, 16. Rigan, 17. ogon, 18. Polak, 19. SA, 20. ran, 21. rapir, 22. TM, 23. LN, 24. Kalan, 25. snob, 26. fahir, 27. Avila, 28. vrelac, 30. pri- maš, 31. arnika, 32. kitara.

Nemški vdor v Belo krajino

21. oktobra 1943. leta je bilo v Beli krajini slišati vse do- polne močno topovsko nabi- janje in streljanje sploh z on- stran Gorjanцев.

To jutro so se zbirali šol- larij pred šolo na Luži, da v parih in v spremstvu učitelje- ce in novega učitelja — par- tizana odidejo k šolski maši na Jugorje, kjer bo v podruž- nični cerkvi sv. Vida bral ma- šo metliški pater križevniške- ga reda Modest Golija. Tam okoli sta se zadrževala dva partizana, ki sta čakala moto- rizirano Cankarjevo brigado, kot sta sama pravila. Eden od njiju je bil Jesih, predvojni poslovodja metliške trgovine Bata, ki se je komaj vrnil iz internacije, drugi pa je bil Stanko Gornik, ključavničar, tudi iz Metlike.

Malopred kosilom je pater odjahal na težki kobilici navzdol proti Metliki. Ljudje so sedali za mize, zakaj bil je čas ko- sila, ko se kolona pokritih ka- mionov z nekolikimi motoristi v predhodnici ustavi pod Ga- bičevno hišo. Pred Badovinče- vo gostilno — prvo hišo v Beli krajini od Vahte sem — so presenetili čakajoča partizana in ju ustrelili, komaj sto me-etrov stran pa obesili na slivo pred Nackovo hišo, ob odcepu ceste proti Semiču, neznanega moškega, ki so ga bili pripel- jali s seboj. Po njegovem do- povedovanju, da ni partizan, so ljudje sodili, da je moral biti Podgorec. Nič pa niso sto- rili žalega staremu Jakobu Kr-

štincu, brkatomu možaku z Bo- žičevega vrha in njegovi ženi, ki so ju prehiteli na Vahti, ko sta poganjala vole, vprežne pred voz stelje.

Pri Minčici, v hiši nasproti Gabiču, ob vaški poti na Bo- žičev vrh, je bila učiteljeva družina prav pri kosilu, ko jo je presenetil Minčičin vzklík: »Joj, kaj jih je!... Avtov in motorov...«

Učitelj je pogledal skozi ok- no in opazil motoriste in ne- kaj pokritih kamionov — to je bilo čelo kolone — pod Ga- bičem, in misleč, da je to na- povedana motorizirana Can- karjeva brigada, je planil ven s sinom ter hitel proti Nacku, da bi pozdravil znanca v bri- gadi — pa so ga sprejeli rafali iz brzostrelk, da se je na poti ob slivnjaku ustavil. Preden se je zavedel, da so Nemci, sta iz tankovskega topiča padli že dve granati v hišo. Prva je podrla dimnik, druga pa rani- la Minčico in njenega sina, ki ga je držala v naročju.

Dva avtomobila sta pripelja- la na Lužo pred šolo, ki je bi- la v Šlimarjevi hiši, preostala veriga z vojsko napolnjenimi kamioni pa je krenila bržčas z ugaslimi motorji navzdol proti Suhorju in Metliki.

V Goljijski hiši na Suhorju je bilo tisto dopoldne zaseda- nje gospodarske komisije. Opoldanski odmor je bil. Ne- kateri člani so stali pred hišo, zakaj prav tedaj je iz metliške smeri pripeljal kamion parti- zanske avtomokande, za njim

pa osebni avtomobil s komi- sarjem Zdravkom. Iz kamiona sta izstopila šofer Ivan Kokoc- jan, ki je bil bolj znan pod imenom Romun, ker je bil res romunski narodnosti, drugače pa šofer črnomljskega avto- prevoznika Ajnziglarja, ter Janko Badovinac, sin jugor- skega gostilničarja. Začela sta se pogovarjati s člani komisi- je. Najbliže sta bila Drago- meljčana Anton Kramarič- Markeze in njegov zet Martin Južna.

Nenadoma se od Koširjeve hiše sem prikaže nemška mo- torizirana predhodnica. Ze za- potista. Jože Smit, nekdanji fi- nanciar, je prvi ranjen. Zbeži okrog Pibernikov hiše, pred Golijo pa motorist nastavi br- zostrelko z desne proti levi in rani Kramariča in Južno, ubi- je pa šoferja Romuna, vtem ko se Janko Badovinac nagon- sko skloni in se v zadnjem hi- pu zažene za hišo navzdol in izza kegljišča na desno, da se ves zmeden spet znajde na ce- sti pri kapelici, od tam pa jo ubere v gozd Gabrik, kjer naj- de ranjenega Smita. Kramarič in Južna sta se pogrnala na- vzdol, skočila v sušilnico, kjer pa ju je pokončil Nemec z bombo.

Kolona se je spuščala proti Metliki. Pri odcepu poti proti Bušinji vasi — pri Mačkovi bari blizu Rogljeve hiše — je koloni nasproti privozil voz stelje. Ko so Nemci opazili na vozu sedečega Slavka Škofa s titovko na glavi, so ustavili

voz, veleli šepastemu fantu dol in ga brez nadaljnega ustrelili.

Na vpadnem ovinku pred Metliko — pred šolskim vrtom in Sokolskim domom — sta nemški motorist in en kamion presenetila aktivista Franca Jakljeviča. Komaj se je ovel- del: odvrzel je bicikel in ho- tel sneti čez vrat obešeno pu- ško, tačas je motorist že na- merjal brzostrelko, Jakljevič se je še sklonil, ušel rafalu, ki pa je pokosil Feliksa Rebo- lja, brata Grbčeve žene.

To je videl Jože Mihelič. Skočil je na pošto in brž tele- foniral v Črnomelj. Z druge strani žice pa ga je Stari (Koc- jancič, včasih delavec v vev- škini papirnici), oštel, češ da je paničar. Motorist je odropotal skozi Metliko, bržčas proti Kolpi prepračat se, kaj je z mostom, a se je po dobrih pe- tih minutah vrnil skozi že prazno Metliko.

Z Veselice so terenci vide- li kolono kamionov stati od Starega pilda do Vranešiča. Ko se je izvidnik na motorju vr- nil, je celotna kolona krenila pred Starim pildom na semi- ško cesto, ali ne v Semiču, tem- več je pri Štirih rokah zavila proti Črnomlju. Nemci so se ustavili v Stranski vasi le za toliko, da so naropali praši- čev.

Črnomelj so dobesedno pre- senetili navzile telefonskemu opozorilu. Baje pa je telefo- nist še iz Novega mesta zad- nji hip telefoniral v Črno-

melj, da so Nemci že pred No- vim mestom, a da mu tudi niso verjeli. Padlo! je nekaj žrtve. Iz Črnomlja ta dan Nemci ni- so silihi naprej. Partizani so s pospešeno naglico izpraznili bolnico v Kanizarici in pre- nesli ranjence v kočevske hri- be.

Istočasno, kot so se Nemci prikazali na Jugorju, so zased- li višine nad Belo krajino. Ko je učitelj reševal puško, ga je na čistini Božičevega vrha pre- strelal strel s Skrbca. Koliko je bilo kamionov, se ne more dognati. Moral pa je biti vmes tudi tank, ker so se še nekaj dni poznale kolobarjaste sledi pri Nacku, ko je obračal in od koder je dvakrat ustrelil proti Minčici. Med Šlimarjevo hišo in glavno cesto so na ste- zi ustrelili tudi nepoznanega partizana, Šlimarja pa dolgo pestili zaradi najdenih ročnih granat v kalu.

Obstajajo pisana poročila, da je šla glavčina nemških ka- mionov z Jugorja proti Semi- ču. To ni res. Le do Luže — do Šlimarjeve domačije, v ka- teri je bila šola — sta prišla dva avtomobila. V knjigi* je tudi skica, po kateri naj bi Nemci prišli le do Bušinje va- si in se od tam obrnili nazaj proti Novemu mestu. Tudi ta skica ni točna.

Po podatkih Franca Jaklje- viča, Jožeta Miheliča, Janka Badovinca, Hinka Vilfana ter vaštanov iz Jugorja in Škrem- ljevca zapisal

Hinko Vilfan

* Franca Komel: Narodnoosvo- bodilna borba v Sloveniji, založba Obzorja, Maribor, 1960.